ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

факультет іноземних мов
кафедра англійської мови та методики її навчання

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: «РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ SOFT SKILLS У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ»

Здобувачка освіти 2 курсу 2МСОАЗ групи
Освітньо-професійної програми «Англійська мова: теорія методика її навчання» «English Language Teaching»
Спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Галузі знань А Освіта

Ступеня вищої освіти магістра
Мельник Оксани Володимирівни
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Науковий керівник ___Жовнич Олеся Володимирівна
доктор педагогічних наук, професор_____
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Інструменти ШІ використовувалися з урахуванням «Політики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського»

Здобувачка освіти __ _____ _О.В. Мельник_
(підпис) (ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка: ECTS_____

Голова Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2026 рік

АНОТАЦІЯ

Мельник О. В. Розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи

Спеціальність: А 4 Середня освіта (за предметними спеціальностями), предметна спеціальність А4.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), спеціалізація А4.021 Англійська мова та зарубіжна література

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 2026.

Кваліфікаційна робота спрямована на дослідження проблеми розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи.

У роботі розкрито сутність понять «комунікативні soft skills», їх характеристики і важливість для становлення особистості. Охарактеризовано основні навички такі, як комунікація, співпраця у команді, лідерство, емоційний інтелект, уміння слухати, шукати компроміси, визначено їх значення в сучасному процесі навчання англійської мови. Досліджено поняття «групових форм роботи» та розкрито їх суть і роль у сприянні розвитку очікуваних мовних і соціальних навичок. Обґрунтовано доцільність застосування групових форм роботи як ефективного засобу розвитку навичок співпраці, взаємодії, аргументації власної думки, активного слухання та конструктивного спілкування. Визначено ефективні види групових завдань, спрямованих на одночасне вдосконалення мовної компетентності та комунікативних soft skills учнів. Проаналізовано психолого-педагогічні основи формування лексико-граматичних навичок учнів старшої школи з урахуванням їхніх вікових особливостей та комунікативних потреб. Розкрито суть різних підходів до навчання англійської мови (лексичний, діяльнісний, диференційований,

комунікативний, проблемний). Розроблено й апробовано комплекс з 25 вправ для розвитку комунікативних м’яких та лексико-граматичних навичок за допомогою використання групових форм роботи. Результати пробного навчання засвідчують педагогічну доцільність інтеграції групової діяльності у формування лексико-граматичних навичок старшокласників та розвиток їхніх комунікативних умінь.

Ключові слова: комунікативні soft skills, групові форми роботи, лексико-граматичні навички, учні стрших класів, мовна компетентність, комплекс вправ.

ABSTRACT

Melnyk O. V. The Development of Communicative Soft Skills in the Process of Forming English Lexical and Grammatical Skills of Upper Secondary School Students through the Use of Group Work

Specialty: A4 Secondary Education (by Subject Specialisations), Subject Specialisation A4.02 Secondary Education (Language and Foreign Literature (English)), Specialisation A4.021 English Language and Foreign Literature.

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2026.

The master's thesis focuses on the development of communicative soft skills in the process of forming English lexical and grammatical skills of upper secondary school students through the use of group work.

The thesis explores the essence of the concept of "communicative soft skills", their characteristics, and their importance for personal development. It describes the key skills, including communication, teamwork, leadership, emotional intelligence, active listening, and the ability to seek compromises, and identifies their significance in the modern process of teaching English. The concept of "group work" is studied, and its essence and role in fostering the development of expected linguistic and social skills are revealed. The appropriateness of employing group work as an effective means of developing collaboration, interaction, argumentation, active listening, and constructive communication skills is identified. Effective types of group tasks aimed at simultaneously enhancing students' language competence and communicative soft skills are described. The psychological and pedagogical foundations of developing lexical and grammatical skills in upper secondary school students are analysed, taking into account their age-related characteristics and communicative needs. Various approaches to teaching English, including lexical, activity-based, differentiated, communicative, and problem-based approaches, are examined. A set of 25 exercises

designed to develop communicative soft skills and lexical and grammatical skills through group work has been developed and piloted. The results of the pilot study demonstrate the pedagogical value of integrating group work into the development of upper secondary school students' lexical and grammatical skills and communicative abilities.

Keywords: communicative soft skills, group work, lexical and grammatical skills, upper secondary school students, language competence, set of exercises.

ЗМІСТ

ВСТУП……..7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ SOFT SKILLS У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ……...12

1.1. Поняття та класифікація комунікативних soft skills у сучасних педагогіці та методиці……..12

1.2. Формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників як методична проблема…….22

1.3. Групові форми роботи як засіб розвитку комунікативних soft skills у процесі навчання англійської мови……..34

Висновки до розділу 1……..40

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ НА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ SOFT SKILLS У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ…….42

2.1. Організація пробного навчання з метою формування лексико-граматичних навичок і комунікативних soft skills старшокласників із використанням групової роботи…….42

2.2. Хід пробного навчання та комплекс вправ для формування англомовних лексико-граматичних навичок і комунікативних soft skills старшокласників із використанням групової роботи……..45

2.3. Аналіз та порівняння результатів пробного навчання щодо розвитку комунікативних soft skills старшокласників у процесі виконання групових лексико-граматичних вправ…….67

Висновки до розділу 2……..75

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ……...77

Декларація про використання інструментів штучного інтелекту……80

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….82

ДОДАТКИ……..93

ВСТУП

Найважливішою функцією мови завжди була та завжди буде комунікативна, тож навчання учнів англійської мови має першочергово підготувати їх до реального використання іноземної мови, а не заучування слів та граматичних правил без створення життєвих комунікативних ситуацій для якісної практики.

У 21 столітті комунікативні soft skills або ж «м'які навички» у спілкуванні відіграють важливу роль у ефективній взаємодії людей у соціумі. Беззаперечно, таким навичкам потрібно вчитися, і одним з ключових місць є школа. У старшій школі учні самостійно вибудовують взаємини з іншими, шукають шляхи для самовираження, вирішують конфлікти, проте допомогти їм робити це правильно можна більш ефективно саме під час уроків. Сучасне суспільство потребує випускників, які не лише володіють мовою, а й уміють співпрацювати, слухати, висловлювати власну думку, переконувати, аргументувати та працювати в команді. На жаль, часто вчителі обирають легший спосіб та не використовують можливі підходи, як от комунікативний, діяльнісний, компетентнісний та інші більш доцільні підходи. Таким чином учні є просто пасивними реципієнтами знань, які лише дотримуються інструкцій, працюють індивідуально та не беруть участь у колективній пошуковій діяльності. Це не розвиває очікувані комунікативні навички та компетентності, тож важливо залучати учнів до різноманітних видів роботи, а особливо у групах, які створюють природне середовище для розвитку мовленнєвої та соціальної взаємодії.

Такі українські вчителі-методисти, як Штанько О. Ю., Гулямова К. Е. ,Матеїк Н. К., а також зарубіжні дослідники, зокрема Чинар Енісе (Університет Чанаккале Онсекіз Март, Туреччина), Пенг Конг (Технологічний інститут Блекінге, Швеція), Сітуморанг Моніка (Християнський університет Індонезії) та багато інших вже вивчали питання групових форм роботи, Гнатюк Н., Купцова Т. А., Коберник О. М., Медвідь Л. Г та інші аналізували важливість розвитку soft skills, але зі швидким технологічним прогресом, соціальними, економічними та

політичними обставинами, які напряму впливають на освітній процес, поєдняння формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи з метою розвитку soft skills ще не отримало достатнього висвітлення у науково-методичній літературі. Це і стало стимулом для проведення даного наукового дослідження.

Актуальність проблеми полягає потребі сучасної школи у вдосконаленні підходів до викладання англійської мови у старшій школі, орієнтованих не лише на засвоєння лексико-граматичного матеріалу, а і на розвиток комунікативних soft skills у процесі такого засвоєння. Це і є запорукою успішної соціалізації та особистісного розвитку учнів. Таким чином, актуальність проблеми зумовлена необхідністю пошуку ефективних методів та прийомів, що включають як засвоєння мови, так і розвиток сучасних навичок спілкування.

Об'єкт дослідження: процес навчання англійської мови учнів старших класів, спрямований на розвиток комунікативних soft skills;

Предмет дослідження: методи та підходи до розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи;

Мета дослідження: визначити теоретичні засади та розробити практичні шляхи ефективного розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи;

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати сутність понять «комунікативні soft skills» та «групові форми роботи»;
2. Проаналізувати психолого-педагогічні основи формування лексико-граматичних навичок у старшокласників;
3. Обґрунтувати доцільність використання групових форм роботи для розвитку soft skills під час навчання англійської мови;

4. Визначити ефективні види групових завдань для одночасного формування мовної компетентності та комунікативних soft skills;

5. Розробити та апробувати систему вправ для розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи.

Для досягнення поставленої мети, у кваліфікаційній роботі було використано такі **методи дослідження**:

Теоретичні методи:

- Аналіз та систематизація інформації з психолого-педагогічної та методичної літератури стосовно розвитку комунікативних soft skills та формування лексико-граматичних навичок;
- Вивчення та узагальнення передового досвіду вчителів англійської мови, з метою визначення ефективних прийомів для розвитку комунікативних навичок старшокласників;
- Аналіз підручників з англійської мови для старшої школи з метою виявлення переваг та недоліків запропонованих вправ, а також виявлення можливостей інтеграції завдань, спрямованих на розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок.

Емпіричні методи дослідження:

- Педагогічне спостереження за навчальною діяльністю учнів під час виконання групових завдань;
- Анкетування, підготовлені для учнів, з метою з’ясувати їх ставлення до групової роботи та її впливу на розвиток комунікативних soft skills;

- Аналіз продуктів діяльності таких як письмові роботи, проєкти для оцінювання рівня сформованості лексико-граматичних та комунікативних навичок;
- Статистична та аналітична обробка отриманих даних для узагальнення отриманих даних та виведення висновків.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше теоретично обґрунтовано методику навчання англійської мови з метою розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи в 10 класі ліцею; конкретизовано поняття розвитку комунікативних soft skills в навчанні англійської мови; удосконалено підходи до використання групових форм роботи як засобу розвитку лексико-граматичних навичок та soft skills; розроблено новий авторський комплекс групових вправ, метою яких є розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у створенні комплексу групових вправ і завдань для учнів 10 класу ліцею, спрямованих на одночасний розвиток комунікативних soft skills і формування лексико-граматичних навичок старшокласників. Цей комплекс може бути використаний вчителями англійської мови при плануванні освітніх програм та розробці уроків для учнів загальноосвітніх шкіл та шкіл із поглибленим вивченням іноземної мови.

Апробація результатів дослідження:

1. Мельник О. Актуальні питання розвитку сучасної лінгвістики. Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі : матеріали XXIII всеукраїнської студентської інтернет-конференції з міжнародною участю, м. Вінниця, 31 жовтня 2025 року. Вінниця, 2025. С. 21 – 23.

2. Мельник О. Використання групової роботи для розвитку soft skills на уроках англійської мови у старшокласників. Modern Research and Education: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Варшава, Польща, 2-4 травня 2026 року. Варшава, Польща, 2026. С. 305 – 308.

3. Мельник О. Розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників за допомогою цифрових та мультимедійних технологій. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі: матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, м. Харків, 14-15 травня 2026 року. Харків, 2026. С. 157 – 160.

4. Мельник О. Використання групової роботи для розвитку soft skills на уроках англійської мови у старшокласників. Cambridge Science and Education Conference: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Кембридж, Велика Британія, 15-17 травня 2026 року. Кембридж, Велика Британія, 2026. С. 214 – 217.

5. Мельник О. Методичний потенціал групових форм роботи для формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників. Сучасні тенденції розвитку наукових досліджень: матеріали 1-ї міжнародної студентської наукової конференції, м. Одеса, 7-8 липня 2026 року. Одеса, 2026. С. 15-18.

6. Мельник О. Розвиток комунікативних soft skills старшокласників у процесі групової проєктної діяльності на уроках англійської мови. Paris Science and Education Forum: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Париж, Франція, 10-12 липня 2026 року. Париж, Франція, 2026. С. 43 - 45.

Структура роботи: робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (63 найменування), та додатків. Загальний обсяг 95 сторінок, із них 73 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ SOFT SKILLS У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ

1.1. Поняття та класифікація комунікативних soft skills у сучасних педагогіці та методиці

У XXI столітті стрімкий розвток суспільства значно впливає на його сприйняття світу та спосіб життя, а також на особливості мислення і комунікацію з іншими.

Така швидкоплинність життєвих процесів призводить до виникнення нових явищ у науці, політиці, техніці, а також освіті, педагогіці і психології, які у свою чергу підкріплюються глобалізацією, цифровізацією та зміною запитів на ринку праці [23, с. 1].

Сучасна парадигма освіти перебуває у відповідному процесі трансформації, що характеризується кардинальним переглядом звичних установок для вчителів та учнів. У сьогоднішніх реаліях комунікативні навички та емоційні якості особистості визначають життєвий успіх не менше, ніж академічна успішність [27, с. 109].

Таким чином у сучасній педагогіці і методиці на перший план висувається розвиток не лише фахових навичок, пов’язаних із знаннями у певних галузях науки, які є загальновідомими як ‘hard skills’, або ж «тверді навички», а й формування в учнів таких якостей та умінь, що визначаються терміном ‘soft skills’ – комплексом неспеціалізованих, непрофесійних навичок, що відповідають за успішну участь у навчальному процесі, класному колективі,

високу мотивацію та продуктивність і, на відмінну від «твердих навичок», не пов’зані із конкретними сферами [15, с. 192].

Як ми зазначали вище, hard skills (тверді навички) являють собою сукупність технічних знань та умінь, необхідних для виконання конкретних завдань на основі засвоєних знань. У старшій школі їх можна оцінити, зокрема, за допомогою балів. Наприклад, поставити оцінку за рівень володіння іноземною мовою, знання граматичних правил чи переліку виразів, виконання вправ на їх основі, тощо. Натомість soft skills (м’які навички) охоплюють гнучкі та міжособистісні компетентності, які визначають особливості комунікації, формування емоційного інтелекту, а також здатність учнів адаптуватися до різних умов і ефективно взаємодіяти в команді. Через свою абстрактність та суб’єктивність вони є складнішими для оцінювання, проте відіграють важливу роль у процесі соціалізації. М’які навички значною мірою пов’язані з індивідуальними особливостями характеру та темпераменту учнів і проявляються в їхній поведінці. Крім того, хоча вони не завжди виступають обов’язковою вимогою освітніх програм, саме гармонійне поєднання твердих і м’яких навичок сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості [8, с. 112].

Коберник О.М. визначає такі кілька груп «soft skills»: особисті якості , а саме позитивні характеристики не тільки учня, а й особистості в цілому, наприклад, акуратність, порядність, працьовитість, пунктуальність, старанність тощо; навички спілкування, адже, у школі учні працюють у колективі, спілкуються з друзями та вчителями. Такими навичками є: ввічливість, здатність дотримуватися субординації, неконфліктність у характері, уміння вирішувати складні проблеми; додаткові професійні знання, що не можна отримати у закладі освіти: вони напрацьовуються досвідом.

Проте, аналіз освітніх програм та навчальних планів засвідчує їх акцент на «hard skills», що пов’язані зі набутими знаннями та надмірним механічним вправлянням [15, с.193].

А м’які навички , наприклад, навички міжособистісного спілкування, критичного мислення, здатність працювати в команді, вирішувати конфлікти та приймати рішення нівелюються чи беруться до уваги вчителями у рідкісних випадках. Водночас їх розвиток у старшокласників має особливе значення, оскільки сприяє формуванню здатності до самостійного навчання, дисципліни, відповідального ставлення до власних дій та особистісного вдосконалення.

Також доцільно вказати, що в епоху розвинених технологій актуальним питанням є власне комунікація англійською мовою, що вважається невід’ємним компонентом сучасного розуміння успіху. Тому навчання англійській мові у навчальних закладах має тісно переплітатися із розвитком в учнів м’яких навичок. Саме таке поєднання відкриває перед випускником ширші перспективи. Зважаючи на глобальні виклики сучасності, зокрема пандемію COVID-19 та повномасштабну збройну агресію Росії проти України, які зумовили активне впровадження дистанційного навчання, перед учителями англійської мови постає необхідність пошуку нових ефективних методів розвитку комунікативних умінь школярів. Незважаючи на складність оцінювання м’яких навичок, їх формування є цілком можливим за умови систематичного та методично обґрунтованого педагогічного впливу [18, с. 150].

Як зазначає Муравйова І., зараз існують два підходи до формування soft skills. Перший підхід – навчати безпосередньо, впроваджуючи окремі курси в рамках варіативного компонента навчального плану, який стане можливим із процесом упровадження профільного навчання у 2027 році. Другий підхід – використовувати потенціал дисципліни у поєднанні з неформальною освітою, виховною роботою [27, с. 109].

Саме уроки англійської мови є чудовою можливістю для формування та розвитку soft skills, адже учні мають змогу імітувати життєві ситуації засобами іноземної мови.

Які ж саме комунікативні м’які навички можна розвивати на уроках англійської мови?

Найважливішою навичкою є вміння спілкуватися з іншими людьми. Комунікативні навички передбачають активну практику мовлення. На уроках англійської мови учні мають можливість практикуватися в різних контекстах, наприклад, під час групових проєктів, дискусій, презентацій, рольових ігор та діалогів [45].

Варто пам’ятати, що ефективна комунікація – це не лише про правильне використання граматичних правил і демонстрація лексичного запасу, але й готовність підтримати, сприяти розвитку діалогу та про повагу до відмінностей у класному колективі. Практикуючи навички у комунікативних ситуаціях, учні дізнаються більше про побудову міжособистісних відносин, розпізнавання невербального мовлення, забезпечення безпечного освітнього середовища та відкритого спілкування. Ефективна комунікація також є важливою для вираження своїх навчальних цілей, розвитку соціальних навичок та впевненості у розумінні своїх майбутніх перспектив [53, с. 1].

Не менш значущим аспектом є здатність учнів уважно слухати своїх однолітків, оскільки ефективна та конструктивна комунікація передбачає не лише чітке формулювання власних поглядів, а й уміння чути думки інших, реагувати на них і підтримувати діалог. Важливе місце в цьому процесі посідає розуміння почутого, що на уроках англійської мови створює сприятливі умови для розвитку навичок уточнення інформації, перепитування, перефразування та узагальнення висловлювань співрозмовників [7, с. 50].

Крім того, такі soft skills, як співпраця, командна взаємодія та вміння врегульовувати конфлікти, відіграють важливу роль у забезпеченні ефективної взаємодії між учнями. Вони допомагають школярам обмінюватися ідеями, знаходити спільні рішення, запобігати виникненню непорозумінь і надавати взаємну підтримку в процесі навчання [5, с. 2].

Наступною комунікативною навичкою є лідерство, що проявляється у вмінні взяти на себе відповідальність за роботу, яку виконує певний колектив. Проте учням варто зрозуміти, що бути справжнім лідером означає не просто роздавати накази, а й плідно працювати разом із командою. Сюди ж можна віднести вміння об'єднувати товаришів і визначати обов'язки відповідно до можливостей кожного, проявляти ініціативу і поєднувати це з вимогливістю до себе та інших [45].

Мотивація теж вважається м'якою навичкою і полягає в умінні позитивно налаштовувати себе і своїх однокласників до навчання, розуміти чужі наміри, долати проблеми і кризи та мотивувати друзів до цього чи то під час проєктів, чи то як щира допомога при індивідуальнму навчанні.

Мовна освіта виходить за межі лінгвістичної компетентності і охоплює культурне розуміння та співчуття до носіїв інших мов. Soft skills, такі як співчуття, культурна освіченість, дозволяють учням цінувати та поважати розмаїття, тим самим сприяючи значущому міжкультурному спілкуванню [5, с.3].

Наступними навичками є адаптивність та гнучкість, адже вивчаючи мову, учні зіштовхуються з різноманітними лінгвістичними та культурними контекстами, які вимагають від них адаптуватися, долати мовні бар'єри та коригувати свій стиль спілкування. У контексті постійних змін у сфері освіти (наприклад, дистанційне навчання, цифровізація в умовах пандемії 2019 року та повномасштабної війни Росії проти України) особливого значення набуває не лише адаптивність, а й стресостійкість як одна з важливих soft skills. Вона передбачає здатність учасників освітнього процесу долати стресові обставини, зберігати емоційну та психологічну стабільність, а також підтримувати належний рівень функціонування й ефективності діяльності навіть у складних умовах.

Нам варто згадати розвиток творчості, яка полягає в умінні генерувати нові ідеї та знаходити нестандартні рішення у колективних обговореннях та при виконанні спільних завдань, брейнштормах дозволить розкрити потенціал особистостей.

При цьому особливої ваги на сьогодні у вищій школі набуває академічна доброчесність як сукупність принципів та визначених правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання з метою забезпечення довіри до результатів навчання та досягнень. Водночас академічна доброчесність є важливим елементом особистісного росту кожного учня. Варто також удосконалювати в учнів навички тайм-менеджменту, тобто здатність розумно планувати та використовувати свій час, а саме: визначати пріоритети при виконанні тих чи інших видів робіт, планувати їх послідовність та часові рамки, вміння делегувати свої повноваження з іншими та дотримуватися дедлайнів [23, с.3].

Розвиток комунікативних soft skills тісно пов'язаний із емоційним інтелектом, що включає самосвідомість, самоконтроль, соціальну обізнаність і управління стосунками. Емоції прямо впливають на спілкування, а ефективне управління ними підвищує продуктивність учнів і успіх у майбутньому житті. Уміння спілкуватися є важливою навичкою, а його відсутність призводить до конфліктів. Завдяки обговоренням, аналізам ситуацій, фото, текстів засобами іноземної мови, мовних розминок на початку уроку, спільним проєктам учні можуть вчитися розуміти глибше свої та краще сприймати почуття однокласників [8, с. 113].

Це, у свою чергу, є складовою так званого соціально-емоційного навчання (СЕН), яке допомагає учням:

- розвивати знання, ставлення та навички, необхідні для розуміння та керування своїми емоціями;
- ставити та досягати позитивних цілей;

- розвивати емпатію та виявляти співчуття до інших;
- встановлювати та підтримувати позитивні взаємини;
- приймати відповідальні рішення.

В освітньому контексті СЕН можна розглядати як важливе доповнення до академічного навчання, оскільки воно допомагає учням розвивати соціальні та емоційні навички, необхідні для досягнення успіху в школі та за її межами. Сприяючи розвитку емоційного інтелекту та міжособистісних навичок учнів, СЕН також може мати позитивний вплив на атмосферу в класі, сприяючи створенню безпечного, сприятливого та інклюзивного навчального середовища для всіх учнів [7, с. 9].

Основними складниками СЕН є:

1. Самосвідомість – здатність розпізнавати власні емоції, думки, а також те, як вони впливають на поведінку учня;
2. Самоуправління - здатність успішно регулювати свої емоції, думки та поведінку в різних ситуаціях (ефективно керувати стресом, контролювати імпульси та мотивувати себе);
3. Соціальна свідомість –це здатність шанобливо ставитися до думок інших та співчувати їм, включаючи осіб з різним походженням, культурою та досвідом;
4. Навички міжособистісного спілкування полягають у здатності встановлювати та підтримувати конструктивні та плідні стосунки з різними людьми та групами;
5. Відповідальне прийняття рішень – це здатність робити конструктивний вибір щодо особистої поведінки та соціальних взаємодій на основі етичних стандартів, міркувань безпеки та соціальних норм.

Соціальний та емоційний розвиток можна вибудовувати на уроках англійської мови , використовуючи різноманітні підходи до учнів, які впливають на їхні комунікативні навички, бажання стати активними учасниками спільного

навчання, вільно та відкрито ділитися своїми ідеями. Сюди можна віднести: - навчання учнів за допомогою моделювання ситуацій для розпізнавання своїх почуттів щодо реальних подій, повсякденних ситуацій (створення опитувань, діаграм почуттів, таблиць згоди/незгоди); -використання навичок вирішення конфліктів та діалогу при рольових іграх (картки для рольової гри, обговорення конфліктів, журі, переговори, методика «за/проти»); - практику прийняття відповідних рішень та встановлення правил, беручи участь груповому прийнятті рішень (експертні ігри, обговорення, що не мають правильної відповіді).

Оволодіння лексикою на тему «Емоції та почуття» є надзвичайно важливим як для сприйняття, так і для мовленнєвої діяльності сучасних старшокласників. Виконання складних завдань з читання та аудіювання потребує не лише розуміння значення лексичних одиниць відповідно до контексту, а й уміння розпізнавати тонкі відмінності в їхньому емоційному забарвленні. Зокрема, здатність ідентифікувати голоси співрозмовників, розрізняти висхідну та низхідну інтонацію, а також визначати емоційний характер висловлювань є важливими навичками, розвиток яких доцільно здійснювати із застосуванням технік соціально-емоційного навчання (СЕН). Водночас написання рефлексій, у яких учні висловлюють власні переживання, враження та міркування щодо прочитаного або прослуханого матеріалу, значною мірою залежить від сформованості їхнього емоційного словникового запасу. Отже, лексика виконує не лише функцію позначення певних понять, а й сприяє глибшому осмисленню багатогранності навколишньої дійсності.

Емоційний спектр людини характеризується різноманітністю та мінливістю, охоплюючи широкий діапазон станів, серед яких гнів, розчарування, здивування, роздратування та смуток. Уміння диференціювати ці емоції має важливе значення для поведінки учнів як у навчальному середовищі, так і за його межами. Таким чином, розвиток емоційного словникового запасу є вагомим складником навчального матеріалу, що сприяє ефективному впровадженню СЕН та формуванню емоційної компетентності старшокласників [53, с. 3-4].

Варто звернути увагу на те, що сучасним світом керує інформаційне суспільство, яке в свою чергу висуває нові вимоги перед освітою. Сюди належить підготовка таких особистостей, які можуть приймати критичні рішення, та швидко аналізувати події реальності. Звідси, очевидною є необхідність розвитку критичного мислення у вітчизняній освітній системі. Роль критичного мислення у процесі шкільної освіти зростає через те, що освітні пріоритети зміщуються з кількості засвоєної інформації на вміння нею оперувати. Це є розумова активність, спрямована на виявлення й виправлення своїх помилок, оцінювання точності тверджень і обґрунтованість міркувань. У старшій школі розвиток уміння аналізувати й критично оцінювати автентичні навчальні матеріали є одним з ключових вмінь, очікуваних на уроках іноземної мови.

У процесі опрацювання іншомовних матеріалів на уроках англійської мови, для сприяння розвитку критичного мислення, використовуються прийоми з урахуванням триетапної методики: «актуалізація – усвідомлення - рефлексія». Використовуючи технологію критичного мислення на уроках іноземної мови, учні матимуть змогу активізувати навички говоріння та письма, тому метою розвитку навичок критичного мислення є надання учням змоги безбар'єрно включатись в обговорення проблеми та швидке знаходження рішень [38, с. 170-173].

Для досягнення поставлених перед вчителями цілей та розвитку soft skills важливо створити інтерактивне мовне середовище, де учні мають можливість взаємодіяти між собою та з вчителем. Це може включати спільні завдання, де студенти повинні співпрацювати для досягнення спільної мети, або парні чи групові проєктні роботи. Важливо використовувати аутентичні матеріали, адже реальні аудіо-та відеоматеріали, що відображають реальне життя та різноманітні аспекти культури англомовних країн допомагають учням розуміти англійську мову краще. У свою чергу робота над фонетикою та вимовою є важливою для того, щоб студенти могли чітко висловлювати свої думки. Це

може включати вправи на вимову окремих звуків, інтонації та різні акценти. Використання сучасних технологій, таких як онлайн-ресурси, мобільні додатки для вивчення мови, відеоконференційні інструменти для спілкування з носіями мови, допоможе розширити можливості учнів для практики мовлення [3, с. 193].

Отже, аналіз наукових джерел засвідчує, що в умовах стрімких соціальних змін XXI століття розвиток soft skills набуває особливої актуальності у сучасній освітній парадигмі. Комунікативні, соціальні та емоційні навички є необхідною складовою успішної соціалізації та реалізації особистості. Хоч м'які навички залишаються недостатньо інтегрованими в навчальний процес, уроки англійської мови мають значний потенціал для їх розвитку, це зокрема комунікація, співпраця, лідерство, емоційний інтелект, уміння слухати. Поєднання мовної освіти з елементами соціально-емоційного навчання, інтерактивними методами, груповою роботою та використанням відповідних автентичних матеріалів створить сприятливі умови для цілеспрямованого розвитку soft skills як складової всебічно розвиненої особистості та стане важливим чинником підвищення якості освіти.

1.2. Формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників як методична проблема

Формування лексичних і граматичних навичок є одним із найважливіших завдань сучасної шкільної освіти. Саме вони забезпечують ефективне оволодіння англійською мовою та подальше її використання у спілкуванні. Проблема розвитку навичок та вмінь, а також їх успішного викладання була і досі залишається актуальною в теорії та практиці навчання іноземних мов, адже від рівня їх сформованості залежить успішність мовленнєвої діяльності учнів.

У своїй науковій роботі Л. Дячук дає кілька визначень поняттю «навичка», які можна об’єднати у таке: навичка – це автоматизована дія, доведена до досконалості, вона є компонентом свідомо здійснюваної діяльності. У процесі навчання іноземної мови мовленнєві дії учнів мають бути сформовані до такого оптимального рівня досконалості, щоб увага учнів під час говоріння, слухання або читання зосереджувалася на змісті висловлювання, а не на формі його мовного оформлення. До того ж, щоб досягти рівня повноцінної навички, мовленнєва дія має бути стійкою, гнучкою у використання в різних умовах спілкування та автоматизованою [13, с. 4-5].

Формування мовних навичок відбувається поетапно. У науковій літературі існують різні підходи до визначення кількості цих етапів, однак найбільш сталими вважаються три. Такій поділ ґрунтується на психологічній характеристиці діяльності учнів – рецепції, репродукуванні та продукуванні у мовленні.

Перший етап – орієнтовно-підготовчий, коли учні ознайомлюються з новим матеріалом – граматичним або лексичним- у певному контексті. Вони виконують окремі мовленнєві дії за зразком або правилом. Таким чингм створюється підґрунтя для подальшого розвитку навички.

Другий етап –стандартизуючий. На цьому рівні відбувається автоматизація дій учнів з новим матеріалом у подібних та типових комунікативних ситуаціях.

На третьому етапі новий матеріал поєднується з раніше засвоєним учнями, що сприяє формуванню стійкої навички, а також удосконаленню її автоматизованості та гнучкості.

Отже, лексичні і граматичні навички формуються у процесі виконання мовленнєвих дій. Відповідно розрізняють основні групи навичок: рецептивні, репродуктивні та продуктивні лексичні й граматичні навички [13, с. 6].

Розглянемо спочатку лексичну компетентність. Високий рівень володіння іноземною мовою часто ототожнюють із запасом вивчених слів, однак справжнє володіння мовою виявляється у сформованості лексичних навичок, які забезпечують доречне і правильне використання лексики в процесі спілкування. Саме тому лексичні навички є новід'ємними комонентами змісту навчання іноземної мови, а методику їх формування одним з найбільших челенджів для вчителів.

Лексична компетентність розглядається як здатність учнів грамотно формулювати власні висловлювання з урахуванням конкретної ситуації, а також правильно сприймати й інтерпретувати мовлення інших людей. Рівень її сформованості визначається розвитком лексичних навичок, глибиною засвоєних знань, умінням цілеспрямовано розширювати власний словниковий запас і здатністю комплексно застосовувати набуті знання та вміння в реальному спілкуванні [33, с. 10].

Формування англомовної лексичної компетенції у старшокласників здійснюється поетапно й охоплює три взаємопов'язані стадії, де:

На першому етапі відбувається презентація навчального матеріалу. Учні отримують уявлення про звуковий та графічний образ нових лексичних одиниць (рецептивне ознайомлення), а також встановлюють зв'язок між словом та дефініцією. Доцільними є вправи на заповнення пропусків у тексті відповідними

словами, добір дефініцій до термінів і їх переклад, визначення зайвого слова в ряду, а також добір синонімів чи антонімів.

Другий етап –закріплення матеріалу (репродукування). Ефективними завданнями є читання тексту з подальшими відповідями на запитання з використанням вивченої лексики, а також вправи на пояснення чи тлумачення слів іноземною мовою.

Третій етап – практичне застосування лексики в спілкуванні. На цій стадії відбувається розвиток навчок в різних видах мовленнєвої діяльності – говоріння, читанні, письмі та аудіюванні. Проте акцент робиться на вправах, що стимулюють учнів до висловлення власної думки та моделювання автентичних ситуацій спілкування, що сприяє повноцінному розвитку лексичної компетенції [33, с. 11].

Повернемося до рецептивних та продуктивних лексичних навчичок. Рецептивними є навички розпізнавання та диференціації лексичних одиниць активного і пасивного словника, а також уміння здогадуватися значення незнайомих слів під час читання та аудіювання. Рецептивна навичка передбачає формування саме слухових та зорових образів слова. Варто зазначити, що під час введення лексики для рецептивного засвоєння у старшокласників не слід обмежуватися лише одним значенням слова, так як дуже часто значення узгоджується з контекстом. Проте, коли вчитель має на меті розвиток пасивного словника, детально опрацьовувати сполучуваність слова не потрібно, оскільки під час читання та аудіювання учень бачить уже готове словосполучення. В такому випадку доцільно заохотити учнів здогадатися переклад фрази та проаналізувати її використання.

Продуктивні лексичні навички – це навички правильного й доречного використання лексичних одиниць активного словника у говорінні та на письмі відповідно до ситуації та поставленої комунікативної мети. Тут учень сам згадує, добирає потрібне слово, а далі, опираючись на наявні знання, сполучає слова

один з одним у граматичній єдності. Це і робить рецептивні та продуктивні лексичні навички тісно пов’язаними з граматичними [34, с. 117-118].

Розглянемо рецептивні граматичні навички, які забезпечують здатність учня правильно інтерпретувати усне та писемне мовлення. Так само вони мають етапи розвитку, такі як сприйняття звукового та графічного образу граматичної конструкції, ідентифікація та диференціація однієї форми від іншої, а також співвіднесення граматичної структури з її значенням у певному контексті. Таким чином увага поступово переходить від аналізу форми до розуміння її змісту. У старшій школі навчання граматики англійської мови спрямоване на пасивне запам’ятовування, тобто таке, коли учні розпізнать і розуміють певні конструкції на читанні та аудіюванні. Проте не варто забувати про їх практику в комунікативних вправах [13, с.18-21].

У свою чергу продуктивні граматичні навички – це правильне, автоматизоване та комунікативно вмотивоване використання граматичних структур. Під час побудови висловлювання мовець або той, хто пише спочатку визначає, яку граматичну конструкцію необхідно використати, а потім оформлює її відповідно до мовних норм. Вибір і оформлення відбуваються паралельно: учень, засвоюючи форму, повинен одночасно реалізовувати певний намір — запитати, попросити, уточнити, заперечити чи висловити власну думку. Формування таких навичок не повинно обмежуватися механічним виконанням тренувальних вправ (drilling). Їх подальший розвиток передбачає залучення учнів до активної мовленнєвої взаємодії. З цією метою вчитель моделює типові комунікативні ситуації, організовує перекази прослуханих або прочитаних текстів, бесіди, дискусії та рольові ігри, під час яких старшокласники практикують використання відповідних граматичних конструкцій у мовленні.

Описані вище етапи формування лексичних і граматичних навичок можна розглядати як оптимальну модель їх засвоєння учнями. Проте на практиці шкільне навчання нерідко обмежується механічним запам’ятовуванням окремих лексичних одиниць і граматичних правил без їх подальшого використання в

реальному мовленні, що перешкоджає формуванню міцних і стійких навичок. Традиційні підходи до навчання часто передбачають переписування слів у зошит, переклад ізольованих речень або заучування лексичних списків поза контекстом. Додатковою проблемою виступає недостатня різноманітність навчальних матеріалів, які не завжди відображають актуальні теми та особливості живого мовлення. Застосування застарілих підручників і стандартизованих моделей спілкування не забезпечує належної підготовки учнів до повсякденних комунікативних ситуацій.

На противагу цьому, сучасний комунікативний підхід передбачає засвоєння лексичних і граматичних структур у межах реальних або штучно створених ситуацій спілкування, що сприяє їх осмисленому та природному використанню. Залучення учнів до активної мовленнєвої взаємодії допомагає поступово подолати мовний бар'єр, підвищити впевненість у власних комунікативних можливостях і сформувати готовність до використання іноземної мови в різних обставинах. Крім того, у процесі практичного спілкування старшокласники набувають здатності розуміти, як значення мовних одиниць може варіюватися залежно від контексту, інтонаційних особливостей і соціального тла, що є важливим складником сформованої комунікативної компетентності [17, с. 169-170].

В умовах стрімкого технологічного розвитку доцільно підкреслити значущість цифрових засобів та їхній потенціал у забезпеченні регулярної мовленнєвої практики. Використання спеціалізованих онлайн-платформ і мобільних застосунків дає змогу учням удосконалювати лексичні, граматичні навички та практикувати усне мовлення в будь-який зручний час, зокрема безпосередньо під час навчальних занять. Навчання на різних платформах можна визначити як особливу форму організації освітнього процесу, що передбачає залучення спеціальних цифрових ресурсів із готовими навчальними матеріалами, розробленими відповідно до чинних освітніх програм. Такий формат може застосовуватися в умовах дистанційного, очного та змішаного

навчання. Також цифрові платформи пропонують широкий спектр інструментів для створення та виконання різноманітних навчальних завдань, серед яких заповнення пропусків, конструювання речень, пошук і виправлення помилок, розв'язання кросвордів, участь у вікторинах, встановлення відповідності між словами, зображеннями та визначеннями, а також інші інтерактивні вправи [40, с. 40].

До прикладу, мобільні додатки, такі як Duolingo, Memrise або Quizlet, сприяють регулярному закріпленню мовного матеріалу через вправи, тести та інтерактивні завдання. Платформи як Kahoot!, Edmodo, Wordwall, Learningapps допомагають підтримувати пізнавальний інтерес завдяки ігровому формату та можливості закріплювати знання у вправах. Додатки віртуальної реальності, наприклад, ImmerseMe, Pretty Polly та навіть ChatGpt дозволяють моделювання типових життєвих ситуацій, як от : діалог у ресторані, бронювання готелю чи візит до лікаря, і допоможуть тренувати застосування лексики та граматики в автентичному контексті.

Окрім відомих нам Google Forms, ефективною платформою для тестів і вправ є Socrative, яка дозволяє розробляти різні типи завдань з граматики англійської мови та здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів. Також популярною є Quizizz, платформа з різними типами запитань та можливостями організувати парну та групову роботу [40, с. 48].

Таким чином можемо зазначити, що впровадження онлайн-ігор та інтерактивних платформ в старших класах може суттєво розширити можливості формування легсико-граматичних навчичок. Підлітковий вік характеризується активним зануренням у цифрові технології, тому інтерактивні форми роботи є не лише доцільними, а й природно сприймаються старшокласниками. Використання такого формату створює сприятливі умови для підвищення мотивації, активізації пізнавальної діяльності, покращує запам'ятовування та формування стійкого інтересу до вивчення мови [24, с. 57].

Важливо не просто подати учням набір певних слів, навіть якщо вони і стосуються однієї теми, а не забувати і про стійкі вирази, мовні кліше, сленг, які відповідають цілям, етапу та умовам начання. Відібраний набір лексичних одиниць має гарантувати формування визначених програмою мовних навичок, бути реалістично опрацьованим у межах уроків і водночас сприяти реалізації освітніх і виховних завдань. Ми закцентуємо увагу на засвоєнні ідіом, адже наприкінці 11-го класу очікується, що учні звичайних шкіл та гімназій будуть мати рівень B1 (а учні спеціалізованих закладів із поглибленим вивченням іноземної мови – рівень B2), а саме такі рівні передбачають вивчення та використання у мовленні найбільш поширених ідіом.

Ідіома- стійкий зворот мови, який виражає єдине поняття, що не зводиться до значення окремих компонентів. Вони відображають особливості світогляду носіїв мови, їх культуру і цінності, тому надзвичайно важливо сприймати їх у контексті, найкраще на прикладі аутентичних матеріалів. Ці фразеологізми дозволяють точніше передати характеристику особи, предмета чи явища, а також ставлення мовця до ситуації. Наприклад, під час вивчення теми «Погода» можна запропонувати учням вирази «to be under the weather» (почуватися недобре) або «to be on cloud nine» (бути дуже щасливим). Завдання вчителя полягає ще й у виборі методів ознайомлення та тренування ідіом та їх подальше використання у мовленнєвих ситуаціях [37, с. 84-85].

Розкриваючи суть граматичних та лексичних навичок, ми зазначили, що ефективними способами їх засвоєння є читання та аудіювання. У методиці читання англійською мовою розрізняють навчальне, ґрунтовне, ознайомлююче та домашнє, кожне з яких має свою роль. Навчальне читання формує в учнів уміння самостійно здобувати інформацію з тексту, що допомагає засвоювати граматичні структури та правильну побудову словосполучень. Під час ґрунтовного читання учні вчаться працювати з новою лексикою, правильно її писати та вимовляти, а також аналізувати нові граматичні структури. На домашнє читання учні самостійно опрацьовують текст, що покращує

висловнення власних думок та активує самостійний пошук інформації. І ознайомлююче читання не вимагає детального перекладу, а націлене на розвиток загального розуміння учнями прочитаного.

Окрім цих чотирьох видів виокремлюють ще оглядове читання (skimming), що здійснюється мовчки і націлене на загальне розуміння тексту. Для формування граматичних навичок під час навчання такого виду читання можна використовувати вправи на виявлення граматичного часу, передбачення граматичної структури. Наступним є читання з пошуком певної інформації (scanning), де учням необхідно знайти певні факти чи деталі в тексті. Тут можна використовувати вправи на встановлення відповідності між словом та його дефініцією, ім'ям та фактом, визначення зв'язку між граматичним явищем і подіями в тексті. І останнім є поглиблене читання (intensive reading). На такому етапі можна запропонувати вправи на заповнення пропусків, знаходження відмінностей. Важливо щоб граматичні форми та нові слова з тексту згодом перейшли у активне використання в усному мовленні [36, с. 227-229].

Під час вивчення лексики та граматики за допомогою аудіювання в якості аутентичних матеріалів для учнів старших класів доцільно використовувати аудіоподкасти. З точки зору методики аудіоподкасти за змістом можна поділити на суто лінгвістичні (спрямовані на практику слів та граматичних форм, покращення вимови); пізнавальні (про загальні факти, культуру та суспільство), а також розважальний контент. Для учнів страших класів воно особливо доцільні, оскільки цей віковий період характеризується переходом до абстрактного мислення. Завдяки здатності підлітків оцінювати соціальні явища і бажанню знайти своє місце у світі, подкасти стають дієвим засобом формування соціокультурної компетентності та засвоєнню нових мовних одиниць для комунікації у реальному житті.

Використання аудіоподкастів є ефективною технологією інтерактивного опанування мови, що забезпечує доступ до аутентичних ідіоматичних та сленгових виразів з коректним використанням граматичних та інтонаційних

модедей, які існують у певному контексті. Інколи носії свідомо відхиляються від мовних норм, тож подкасти допоможуть учням азнайомитися і спробувати використовувати і таке явище.

У впровадженні подкастів на уроках є певні етапи: на першому– ознайомлення з новим лексико-граматичним матеріалом – важливо обрати автентичні аудіоподкасти, наприклад, «BBC Learning English», що відповідають мовному рівню учнів (B1–B2), містять цікаві для підлітків теми. Учитель має попередньо прослухати подкаст, визначити основні елементи, які будуть предметом вивчення, методи їх введення та пояснення, розробити завдання. Важливо вкінці уроку запропонувати учням створити власні монологи чи діалоги з опорами або без них по темі подкасту чи підготувати індивідуальні короткі висловлювання [29, с. 164-169].

Торкаючись методичної проблеми формування лексико-граматичних навичок неможливо не згадати підходи, які існують у методиці навчання іноземних мов.

Одне із головних завдань навчання іноземної мови – постійне розширення учнями словникового запасу. Проте, для практичного засвоєння мови одного запам’ятовування лексики недостатньо, необхідно опанувати слововживання. Воно полягає у розумінні учнями як окремі слова поєднуються з іншими.

Саме лексичний підхід, як альтернатива традиційному граматичному підходу, отримав своє заслужене визнання. У межах цього підходу пріоритет надається розвитку лексичних навичок. Основною опанування мови вважається здатність учнів сприймати, засвоювати та самостійно відтворювати словосполучення й усталені мовленнєві конструкції. Саме через засвоєння таких мовних одиниць школярі не лише збагачують словниковий запас, а й поступово опановують граматичні закономірності. Відповідно, більша увага приділяється роботі з лексикою, тоді як вивчення граматики набуває автоматичного та більш практично орієнтованого характеру.

Однак, однією з ключових засад лексичного підходу є визнання тісного взаємозв'язку між лексикою та граматикою. Згідно з цим підходом, мова складається не лише з окремих слів і граматичних правил, а й зі сталих мовних блоків- «чанків» (chunks) – готових сполучень слів, фраз і мовленнєвих кліше, які регулярно використовуються разом. До таких конструкцій належать, наприклад, in my opinion, frankly speaking, once upon a time, on the other hand. Засвоєння подібних виразів дає учням змогу використовувати вже сформовані мовні конструкції без необхідності щоразу самостійно добирати та граматично поєднувати окремі слова. Це полегшує процес побудови висловлювань, підвищує швидкість мовлення та зменшує ймовірність граматичних помилок.

Вивчення лексичних чанків, включає: інтенсивне слухання та читання іноземною мовою; декількаразове усне підсумування тексту з метою повторення вивчених виразів; здогадування значень слів з контексту; робота зі словниками. Відповідно, навчання мови має базуватися на ідеї, що продукування мови – це поєднання готових одиниць, придатних для конкретної ситуації [34, с. 119-120].

Сучасне навчання іноземних мов активно пропонує диференційований підхід, який дає можливість учням працювати на рівні своїх можливостей та у комфортному темпі. Головною важкістю для вчителя є поєднати індивідуальні, групові та колективні форми роботи, а також точному визначенні особливостей кожного учня і підготовку відповідних матеріалів. Тісно пов’язаний із ним індивідуальний підхід, що передбачає адаптацію змісту, мети та форми занять під потреби кожного учня. Основною умовою реалізації цього підходу є власне диференціація, яка виражається в оцінюванні початкового рівня мови студента, постановці особисто значущих для нього цілей, виробленні навичок самостійної роботи, умінні реалізувати системний підхід до опанування нових знань.

Наступним підходом є діяльнісний, що робить акцент на активності, а не пасивному сприйнятті інформації та її зазубрюванні. Завдяки ігровим методам, наочності та мультимедійним технологіям у класі забезпечується позитивна атмосфера та підвищується мотивація до навчання. Діяльнісний підхід

орієнтований на живе спілкування. Саме навчання поділяється на два етапи: первинну комунікацію (відтворення мовлення) та вторинну комунікацію (сприйняття мовлення інших), що робить процес вичення мови природним результатом реального спілкування.

Наступним, не менш ефективним, вважається проблемний підхід, який полягає у створенні викладачем спеціальних проблемних ситуацій, що містять дефіцит певної інформації. Учням дається стимул до самостійного пошуку та опрацювання завдання замість пасивного отримання готових відповідей. Такий підхід підвищує рівень володіння мовою, покращує її розуміння, а також розвиває критичне мислення і навички роботи з іншими [16, с. 85-86].

Останнім підходом, який варто розглянути, є комунікативний, що ґрунтується на трактуванні мови як засобу здійснення повноцінної та змістовної взаємодії між людьми. Його основною особливістю є відмова від механічного запам’ятовування мовного матеріалу та вибір завдань, що передбачають обговорення значень, дослідження мовних засобів і активну співпрацю учнів. Засвоєння граматичних правил і лексичних одиниць відбувається переважно шляхом самостійного аналізу, методу індукції та рефлексії. Відповідно, замість домінування дедуктивного пояснення й репродуктивних вправ пріоритет надається безпосередній мовленнєвій взаємодії, спільному плануванню діяльності, обміну думками та аргументованому висловленню власної позиції [30, с. 305].

Отже, ефективність формування лексико-граматичних навичок старшокласників залежить від коректно обраного підходу до вивчення іноземної мови. Сама навичка розглядається як автоматизована, стійка та гнучка дія, що формується поетапно: від ознайомлення (рецепції) через автоматизацію (репродукцію) до вільного використання у живому спілкуванні (продукування). Ключовими факторами успіху у засвоєнні лексичного та граматичного матеріалу є цифровізація з використанням інтерактивних платформ та подкастів, індивідуалізція та диференціація навчального процесу, доцільний вибір

вчителем лексичних одиниць та граматичних форм та їх джерел. Таким чином, сучасна методична проблема полягає у тому, щоб трансформувати викладання англійської мови так, щоб лексико-граматичні навички стали гнучким інструментом для вільного самовираження та взаємодії у соціокультурному середовищі.

1.3. Групові форми роботи як засіб розвитку комунікативних soft skills у процесі навчання англійської мови

З плином часу педагогіка в різних контекстах зазнала істотних змін. Концепція навчання змістилася від індивідуального підходу до колективного, орієнтованого на співпрацю. Традиційна модель, де переважає суб'єкт-об'єктне навчання, орієнтоване на отримання знань від вчителя, змінюється на суб'єкт-суб'єктну модель, що спрямовує свій вектор на активну діяльність учня у освітньому процесі. Це дозволяє учням не просто завчати правила та слова для конкретних уроків, а потім забувати їх, а й розуміти, як мова насправді працює, ставити перед собою цілі, а також розвивати комунікативні «м'які навички» для ефективної взаємодії із соціумом. Щодо вивчення мови в такому середовищі, комунікативний підхід до викладання мови передбачає завдання, які учні часто виконують у групах або в парах.

Такий підхід є цілком обґрунтованим, оскільки людина тісно пов'язана із соціумом. Робота в групі спрямована на розвиток та покращення soft skills, серед яких — здатність співпрацювати, приймати рішення, домовлятися, підтримувати один одного, долати розчарування та вдосконалювати себе завдяки участі в групі. Сьогодні школи починають активно впроваджувати групову роботу як метод навчання. Її суть полягає в тому, що учні мають працювати разом аби виконати певні завдання та здобути знання з предмету, компетентності, навички роботи в команді та інші м'які навички [59, с. 280–281].

Крім того, робота в групах дає студентам можливість виконувати завдання за умови, що вони отримують постійну підтримку від членів своєї команди. Окрім цього, групова діяльність характеризується взаємозалежністю, де успішна робота одного учня в групі забезпечує кращі результати групи в цілому. При цьому не можна не згадати, що робота в групі вимагає відповідальності від кожного її учасника. Якщо хтось не працює належним чином, це може призвести до провалу фінального результату роботи всієї групи [49, с. 2–3].

Розкриваючи питання про значення групової роботи у викладанні англійської мови у старшій школі саме у контексті розвитку м’яких навичок, слід зазначити, що такий вид діяльності відіграє важливу роль у їх формуванні, і його значення не можна недооцінювати. Ось кілька найважливіших причин:

а) Співпраця та робота в команді;

Групова робота сприяє розвитку командної роботи, співпраці, вирішенню конфліктів та толерантності до думок інших, що є цінними навичками не лише у вивченні мови, а й у житті. Старшокласники вчаться делегувати обов’язки та працювати над досягненням спільних цілей, долаючи непорозуміння та можливе незадоволення. Soft skills, такі як співпраця, командна робота та вирішення конфліктів, необхідні для того, щоб учні могли орієнтуватися у груповій динаміці, обмінюватися ідеями, уникати конфліктних ситуацій та підтримувати один одного на своєму навчальному шляху.

б) Уміння слухати один одного;

Важливою складовою є також уміння слухати своїх однолітків, адже запорука конструктивної комунікації це не лише вміння висловити свою думку, але і почути інших та змогти відповісти чи розбудувати діалог навколо їхніх думок. Не варто забувати про вміння осмислювати те, що тобі кажуть, тому на уроках англійської мови є чудова нагода навчитися уточнювати, перепитувати та узагальнювати почуту інформацію під час виконання комунікативних завдань. Учні вчаться висловлювати свої думки та ідеї, ставити запитання та надавати конструктивний зворотний зв'язок.

в) Лідерські якості;

Ще однією важливою комунікативною навичкою є лідерство, яке передбачає здатність спрямовувати діяльність інших, здобувати довіру й авторитет серед однолітків, а також брати на себе відповідальність за організацію спільної роботи. Ця навичка охоплює вміння згуртовувати учасників команди, раціонально розподіляти завдання з урахуванням індивідуальних здібностей і

можливостей кожного, координувати спільні дії та виявляти ініціативність у процесі досягнення поставленої мети.

г) Соціалізація;

Командна взаємодія сприяє всебічному особистісному розвитку учнів. Окрім удосконалення комунікативних soft skills, участь у спільній діяльності допомагає школярам навчитися налагоджувати контакти з оточенням і почуватися впевнено під час спілкування, відкрито висловлювати та відстоювати власну позицію, а також надавати конструктивний зворотний зв'язок. Водночас така форма роботи формує навички самоконтролю, стриманості у та уникненні грубих висловлювань, поважного ставлення до співрозмовників і розуміння їхніх поглядів. Особливого значення набуває здатність спокійно реагувати на розбіжності, знаходити компромісні рішення та врегульовувати конфліктні ситуації без створення додаткової психологічної напруги.

д) Взаємне навчання;

Групова робота дає учням можливість вчитися один у одного. Вони можуть засвоювати нову лексику, мовні конструкції, а також цікаві думки та ідеї відодногрупників, часто у більш зрозумілій та доступній формі, ніж від самоговчителя.

е) Групові заняття стимулюють творчість, адже у кожного учня голова сповнена яскравих ідей, і їхнє поєднання може створити єдину досконалу картину [43, с. 7-8; 41, с. 88; 11, с. 49; 50].

Існує багато видів групової роботи, які вчитель може використовувати на уроках англійської мови в старшій школі. Одним із найкращих і найдинамічніших методів навчання для засвоєння нових знань є навчально-педагогічна гра. Будь-яка гра є засобом розвитку не лише навичок англійської мови, а й уваги, спостережливості та винахідливості, тому вона не обов'язково має використовуватися лише у молодшій школі, а є цілком доцільною і у старшій. Прикладами таких ігор є:

- рольові ігри дають учням можливість приміряти на себе певний образ, професію, стан, поставити п’єсу, діалог, монолог та взаємодіяти з іншими учнями у своїй групі. У 10-11 класах учні мають доволі непогану базу англійської мови, тож зможути активно практикувати її, а також розвивати м’які навички.

- лексичні або граматичні ігри — це ті, в яких учень має можливість застосувати знання на практиці, працюючи над завданням разом із одногрупниками;

- ігри-конкурси або квізи є дуже мотивуючими, оскільки учні виконують завдання на конкурентній основі між кількома групами, що допомагає розвивати когнітивну гнучкість, кооперативність та почуття здорової конкуренції.

- інтелектуальні ігри — це ті, в яких учні мають опрацювати певну кількість питань, завдань тощо, працюючи в групах [39, с. 8].

У реальному житті люди неодмінно взаємодіють з іншими, щоб отримати інформацію, якої вони не мають. Це явище називається information gap (інформаційна прогалина чи генерація інформації). Такий вид групової роботи дає змогу учням застосувати свої знання англійської мови, коли їм потрібно зібрати інформацію від інших учасників своєї невеликої групи. Учні обмінюються інформацією, уточнюють, роз’яснюють матеріал, щоб скласти загальну картину, яка буде корисною для всіх членів групи.

Тісно пов’язані з принципом інформаційної прогалини є вправи типу «пазл». Кожна група має частину інформації, необхідної для виконання завдання. Щоб виконати завдання, вони повинні спілкуватися та скласти всі частини так званого «пазла» разом.

Наступний тип групової роботи відомий як вправа на обмін думками. Учнів заохочують ділитися своїми думками, переконаннями, припущеннями та

висловлюватися в невеликій групі, що допомагає розвивати навички активного слухання та емпатії.

Варто згадати вправу для спостереження, аналізу та оцінки однолітків, яка називається «Акваріум». Її сутність полягає в організації взаємодії двох груп: одна безпосередньо виконує поставлене завдання, тоді як інша виступає в ролі спостерігачів. Перша група може обговорювати запропоновану тему, виконувати спільне завдання або брати участь у рольовій грі. Завдання другої групи полягає в аналізі перебігу роботи: оцінюванні наведених аргументів, виявленні допущених помилок, спостереженні за особливостями командної взаємодії та використанням нових лексичних і граматичних конструкцій. Водночас критерії спостереження можуть змінюватися залежно від навчальної мети та характеру завдання. Такий формат роботи сприяє розвитку критичного мислення, навичок взаємооцінювання, рефлексії [2, с. 3-5] .

Ще одним з найпоширеніших творчих завдань є робота над груповим проєктом. Учням дається конкретне завдання, для виконання якого вони мають проявити фантазію та спільно координувати кожен етап проєкту. Наприкінці уроку учні презентують готовий продукт перед усім класом.

Досить подібною є ідея проблемного навчання – що є одним із методів організації освітнього процесу, де передбачено створення проблемних ситуацій, для розв’язання яких учні мають самостійно аналізувати інформацію, висувати припущення, аргументувати власні погляди та знаходити оптимальні рішення. Наприклад, під час вивчення теми Environmental Problems учитель пропонує учням проблемну ситуацію: «Your town is becoming increasingly polluted. What can you do to improve the situation?». Школярі об’єднуються в групи, аналізують можливі причини забруднення довкілля, обговорюють шляхи його подолання та пропонують власні рішення. Кожен учасник має висловити свою думку, аргументувати її англійською мовою та врахувати пропозиції інших. У результаті групи презентують спільний план дій. Така діяльність не лише закріплює тематичну лексику й граматичні конструкції, а й розвиває критичне

мислення, командну роботу, лідерство та навички прийняття рішень [1, с. 183-184].

Одним із найскладніших завдань із перелічених вище є рольова гра. Учням дається сценарій та певні ролі, які вони мають відтворити. Іноді у старших класах можна спробувати імпровізацію, але слід враховувати рівень англійської мови та необхідний словниковий запас і граматику. Цей метод може не спрацювати, оскільки не всі старшокласники є впевненими у собі, можуть соромитися і не хотіти виступати на публіці. Тому важливо створити в класі комфортну атмосферу довіри [44].

Отже, групові форми роботи є важливим засобом розвитку комунікативних soft skills на уроках англійської мови в старшій школі. Вони сприяють формуванню навичок співпраці, відповідальності, лідерства, активного слухання та вміння знаходити компроміс. Завдяки різноманітним видам групових завдань- рольовим іграм, дискусіям, інформаційним прогалинам, проєктам- учні мають можливість практикувати англійську мову в умовах наближених до реального спілкування, розвивати творчість, толерантність та вчитися взаємодіяти з іншими. Такі форми роботи допомагають школярам навчатися один у одного, обмінюватися ідеями та спільно досягати поставлених цілей. Водночас ефективність групової діяльності значною мірою залежить від правильної організації роботи вчителем, створення атмосфери підтримки та врахування індивідуальних особливостей учнів.

Таким чином, групова робота допомагає не лише покращити мовну компетентність, а й підготувати старшокласників до комунікації у сучасному суспільстві.

Висновки до розділу 1

У даному розділі було проаналізовано теоретичні засади розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників, було узагальнено аспекти проблеми та зроблено наступні висновки:

Аналіз опрацьованих матеріалів підтверджує, що стрімкий розвиток суспільства у XXI столітті, зумовлений глобалізацією та цифровізацією, докорінно змінив запити до освітнього процесу. Сучасна освітня парадигма зміщує акцент із суто академічних досягнень (hard skills) на формування «м'яких навичок» (soft skills) – комплексу неспеціалізованих міжособистісних умінь, що сприяють успішній соціалізації, комунікації та продуктивності учня. Класифікація ж комунікативних soft skills охоплює особисті якості, такі як працьовитість, пунктуальність, навички спілкування та додаткові вміння, необхідні для роботи в колективі, як от ввічливість, вміння домовлятися, слухати, критично оцінювати інформацію та креативно мислити.

Встановлено, що вивчення іноземної мови у старших класах також є можливістю до інтеграції соціально-емоційного навчання (СЕН). На відміну від інших дисциплін, уроки англійської мови дозволяють імітувати життєві ситуації у колективі, розвиваючи емоційних інтелект та здатність до експресії учнів. Розвиток здатності розрізняти емоційні відтінки лексики, розуміти інтонації та контекст сприяє не лише мовленнєвій компетенції, а й формуванню емпатії та стресостійкості в умовах сучасних глобальних викликів. Окрім того, робота з автентичними матеріалами та онлайн платформами стимулює критичне мислення — вміння аналізувати інформацію, приймати рішення та виправляти власні помилки.

Лексико-граматичні навички визначено як автоматизовані компоненти мовленнєвої діяльності, що мають бути стійкими та гнучкими. Процес їх

формування у старшокласників є поетапним: від рецепції (ознайомлення) через автоматизацію у типових ситуаціях (репродукування) до вільного використання у живому спілкуванні (продукування). Визначено, що успішність цього процесу залежить від переходу від механічного зазубрювання до комунікативного та лексичного підходів із використанням групових форм роботи.

Зокрема, у роботі обґрунтовано, що використання цифрових платформ (Quizlet, Kahoot, Wordwall) та інтерактивних інструментів (ШІ) суттєво підвищує мотивацію старшокласників до вивчення мови та встановлює сприятливу атмосферу у класі для співпраці. Особливу цінність мають автентичні аудіоподкасти та матеріали (наприклад, BBC Learning English), які не лише знайомлять учнів із живою розмовною мовою та ідіомами, а й розвивають соціокультурну компетентність та навички самостійного контролю мовлення.

Найбільш ефективним засобом одночасного розвитку мовних знань та комунікативних soft skills є групова робота, яка базується на спільній роботі над досягненням певного результату. Взаємодія у малих групах сприяє розвитку навичок спілкування, лідерських якостей, відповідальності за спільний результат та вміння слухати однолітків і вирішувати суперечності. Найбільш дієвими методами для старшої школи є: навчально-педагогічні ігри (рольові, інтелектуальні, конкурси), метод «інформаційної прогалини» (information gap), метод «Акваріум», групові дослідження, проєктне навчання.

Таким чином, інтеграція завдань показує, що ефективність формування лексико-граматичних навичок старшокласників прямо залежить від від створення інтерактивного мовного середовища. Поєднання традиційних методичних етапів із розвитком комунікативних м’яких навичок через групову діяльність забезпечує не лише якісне оволодіння англійською мовою, а й підготовку випускників до успішної життєдіяльності в сучасному соціумі. Отож, запропонованих комплексний підхід дозволяє трансформувати вивчення іноземної мови з процесу накопичення знань у засіб всебічного розвитку особистості.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ НА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ SOFT SKILLS У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ

2.1. Організація пробного навчання з метою формування лексико-граматичних навичок і комунікативних soft skills старшокласників із використанням групової роботи

Наше дослідження базувалося на концепції пробного навчання у старших класах, орієнтованого на вирішення конкретної педагогічної проблеми. Метою якого стало практичне апробування власного розробленого комплексу вправ з англійської мови. Пробне навчання було спрямованим на перевірку доцільності, доступності та ефективності запропонованих у нашій роботі вправ у реальному освітньому середовищі.

Практика проходила у комунальному закладі «Вінницький ліцей №31». Термін практики – з 12.10.2026р. по 25.10.2026р. Практика проходила у 10 класі, 1 підгрупа, що складалася із 10 учнів.

Пробне навчання було реалізовано через чотири основні етапи.

На підготовчому етапі було проведено ознайомлення з учнями, визначення їхнього мовного рівня підготовки, а також спостереження за наявним розвитком навичок роботи у групі і soft skills. На цьому етапі було чітко сформовано мету та завдання пробного навчання, і обрано тематику занять. Перед першим уроком було підкориговано вправи відповідно до наявного рівня знань та вікових особливостей учнів. Також було приблизно сформовано план поділу учнів на

групи і пари на основі спостереження за їх дружніми зв’язками, інтересами та рівнем підготовки.

На основному (формувальному) етапі було безпосереднє впровадження комплексу вправ. Завдання виконувалися із використанням різних форм групової роботи, інноваційних технологій, автентичних матеріалів, підібраних на основі аналізу анкети, та спрямовувалися на формування лексико-граматичних навичок і розвиток комунікативних soft skills. Особливе зацікавлення та включення у роботу учні продемонстрували під час виконання персоналізованих вправ та ігор. Додатковим стимулом пізнавального інтересу та розвитку необхідних навичок були проєктні креативні завдання.

На підсумковому етапі відбувся аналіз результатів проведеного навчання, визначення успіхів та труднощів під час виконання вправ, також оцінено рівень залученості і реакцію учнів на формат проведених занять. Для цього старшокласникам було запропоновано написати невеличку рефлексію і пройти діагностувальне анкетування.

На останньому етапі відбулася інтерпретація результатів, що полягала у оцінюванні ефективності запропонованої методики та вправ, визначення стратегії щодо можливості подальшого використання комплексу вправ у навчальному процесі, коригування програми та написання загальних висновків.

Система оцінювання була комплексною і включала проведення анкетування на початку та наприкінці пробного навчання, аналіз виконання усіх видів запропонованих вправ, що включали правильність виконання лексико-граматичних завдань, уміння використовувати здобуті знання у комунікативних ситуаціях, оцінку активності та включеності у парні і групові завдання, уміння співпрацювати з іншими учасниками, здатність висловлювати власну думку та підтримувати інших.

Отримані результати дали змогу визначити рівень сформованості досліджуваних навичок та простежити динаміку їх розвитку після проведення

пробного навчання. Це також дозволило оцінити практичну ефективність розробленої системи вправ та визначити завдання, які потребують подальшого вдосконалення.

Така структура дослідження, а також фіксація даних спостереження на кожному етапі, дала змогу забезпечити надійність результатів та наукову обґрунтованість висновків.

Організація пробного навчання мала кілька особливостей. Перш за все, вона мала комунікативну спрямованість, адже завдання передбачали не лише засвоєння лексико-граматичного матеріалу, а і використання знань у наближених до реальних ситуацій спілкування. По-друге, акцент робився на груповій та парній формі роботи і активній ролі учнів у процесі навчання. По-третє, відбулася інтеграція інтерактивних методів та цифрових ресурсів як під час підготовки до уроків вчителем, так і під час виконання пошукових завдань учнями. По-четверте, поетапне ускладнення вправ сприяло кращому та міцнішому закріпленні матеріалу та розвитку навичок. Важливим аспектом був постійний зворотній зв’язок – учитель спостерігав за роботою учнів та надавав необхідну підтримку. Усі спостереження та результати виконаних завдань фіксувалися для подальшого аналізу та корекції вправ.

Проведене дослідження має як академічне, так і практичне значення, оскільки воно може бути використаним для вдосконалення наявних та розробки нових методик викладання англійської мови у старшій школі. Отримані дані дають змогу визначити найбільш ефективні шляхи запровадження технік для розвитку комунікативних soft skills під час засвоєння мовного матеріалу – лексико-граматичних навичок. Результати та сформовані висновки показують, що групова робота є одним з найбільш дієвих засобів розвитку досліджуваних навичок.

2.2. Хід пробного навчання та комплекс вправ для формування англомовних лексико-граматичних навичок і комунікативних soft skills старшокласників із використанням групової роботи

Для перевірки ефективності розробленого комплексу вправ було запропоновано кілька етапів оцінювання та методик, орієнтованих на отримання кількісних та якісних показників.

Розроблені інструментарії включають:

- Вхідне анкетування – для оцінки сформованості наявних м'яких навичок;
- Спеціально розроблений комплекс вправ з використанням форм групової роботи для розвитку комунікативних soft skills засобами англійської мови;
- Вихідне анкетування та усна бесіда з учнями –для оцінки розвитку очікуваних навичок.

Процедура тестування включала 2 етапи проведення – на початку та вкінці навчання. Учням відводилося по 10 хвилин на першому та останньому уроках відповідно, що давало змогу проаналізувати питання та наведені ситуації, описати власні помітні зміни.

Вхідне анкетування «Оцінка сформованості soft skills учнів 10 класів» включало 6 питань на самооцінку вже наявних навичок комунікабельності, вміння працювати в команді, лідерства, критичного мислення, адаптивності та гнучкості, креативності. А також запропоновано 2 ситуаційних завдання, спрямованих на оцінку розвитку емоційного інтелекту та вміння вирішувати конфлікти, з вибором однієї із запропонованих відповідей (Додаток А).

У вихідному тестуванні «Оцінка розвитку soft skills в учнів 10 класу» було оцінено ті ж самі навички із вхідного анкетування, проте ухил робився на завдання відкритого типу, аби дати учням змогу порефлексувати та написати

зміни, які вони самі відчули чи не відчули без опори на запропоновані варіанти відповідей. Це змогло проаналізувати найвідчутнішу сферу впливу та персональний відгук в результаті навчання (Додаток Б).

Інтерпретація результатів здійснювалася у відсотковому співвідношенні до кількості учнів, де 100% це 10 учнів, серед яких було проведено анкетування. Питання на рейтинг були оцінені за 5-бальною шкалою, де 1-2 бали відповідає низькому рівню сформованості навичок та графі «без змін», 3 бали- середній рівень та частковий прогрес, 4-5 балів – високий рівень та значний прогрес. Питання на множинний вибір було проаналізовано у % відповідно до кількості учнів, які обрали той чи інший варіант. Питання розгорнутого типу було структуровано за найпоширенішими відповідями і також переведено у відсотки.

Комплекс із 25 вправ націлений на розвиток лексико-граматичних навичок та комунікативних soft skills із використанням групової роботи включав спектр вправ за критерієм комунікативності (умовно-комунікативні, комунікативні) та за критерієм спрямованості (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні; лексичні, граматичні).

Представимо комплекс вправ, розроблених на основі підручника Focus 3 Intermediate розроблений Sue Kay, Vaughan Jones та онлайн ресурсів в межах теми «Спорт та дозвілля (Sport and Leisure)».

Вправа 1. Show What You Know

Мета: Формування лексичної навички вживання спортивної лексики та дієслів do/go/play; розвиток навичок співпраці та командної взаємодії.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – рецептивно-репродуктивна, лексична

Інструкція:

Work in groups of three. Match the verbs do, go or play with the sports and activities below. Then compare your answers with another group and explain your choices.

1. _____ badminton, basketball, ice hockey, table tennis, American football
2. _____ kayaking, cycling, rowing, sailing, skating, skiing
3. _____ aerobics, athletics, boxing, judo, karate, yoga

Вправа 2. Jumbled Order

Мета: Формування лексичних навичок використання колокацій, розвиток навичок логічного мислення, співпраці в групі та вміння аргументувати власну думку.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – рецептивно-репродуктивна, лексична

Інструкція:

Get into groups of three. Put the lines of the text in the correct order. Then compare your answers with another group and explain your decisions. Listen and check.

[1] I’m not into competitive sport. I’ll never **break**

[ ] **a goal**! I like being healthy and **keeping**

[ ] **first**. I’ve seen men cry when the opposing team **scores**

[ ] **a prize** for sport. In fact, I usually **come**

[2] **a world record**, and I’m sure I’ll never **win**

[ ] **last** in races and if I’m in a team we always **lose**

[ ] **in shape**. But I don’t need to **beat**

[ ] **the match**. I don’t understand people who need to **come**

[ ] **my opponent** – I’m happy just to take part.

Вправа 3. Introducing Narrative Tenses through Reading

Мета: Ознайомлення учнів із уживанням Past Simple, Past Continuous та Past Perfect у контексті розповіді; формування навичок розуміння тексту та розвиток умінь співпрацювати у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – рецептивна, граматична та мовленнєва

Інструкція:

Work in small groups. Read the text “Running Wild”. Find examples of Past Simple, Past Continuous and Past Perfect in the story. Then answer the questions together and explain which tense helped you find the answers.

Questions:

- Had Chris Stewart run in Africa before?
- Why wasn’t he running very fast?
- Why did a local runner overtake him at high speed?

Text: Running Wild

Chris Stewart and two other British athletes were competing in a 20-kilometre race in Kenya. They hadn’t competed in Africa before, but Chris believed that it was important to save energy on a long-distance race so he wasn’t running very fast. After three kilometres, he was leading when suddenly, a local runner overtook him at high speed. He knew his rival would get tired later in the race so he didn’t speed up – but then he looked round and saw that a large rhinoceros had crashed through the trees next to the road and it was chasing after them … (Додаток В)

Вправа 4. Sports Expressions and Routines

Мета: Формування лексичних навичок вживання сталих виразів, розвиток навичок співпраці, логічного мислення та мовної здогадки.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – рецептивно-репродуктивна, лексична

Інструкція:

Work in groups of three. Match the expressions in the box with the definitions below.

Expressions:

a. the point of no return

b. repeat a sequence

c. the first/last step

d. a decisive moment

e. do the same thing over

f. give somebody peace of mind

g. a break from your routine

h. the first/last phase

1. something different from what you normally do = a break from your routine
2. an important point in time = _____
3. the first/last stage in a process = _____
4. the first/last action in a series of actions = _____
5. make somebody feel calm = _____
6. the moment when you can no longer change anything = _____

7. repeat one action = _____
8. do a series of actions again = _____

Вправа 5. Mental vs Physical Preparation in Sport

Мета: Формування лексико-граматичних навичок вживання герундія після дієслів like, enjoy, prefer, dislike; розвиток навичок критичного мислення, співпраці та аргументації власної думки.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, лексико-граматична

Інструкція:

Work in groups of three. Make a list of sports that you like, enjoy, prefer, dislike watching or doing. Then discuss which sports need more mental preparation and which need more physical preparation. Give reasons for your opinions.

Вправа 6. Extreme Sports Discussion

Мета: Формування лексичних навичок з підтеми «Extreme Sports», розвиток умінь усного мовлення, навичок співпраці, аргументації та прийняття рішень у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивно-продуктивна, лексична та мовленнєва

Інструкція:

Work in groups. Look at photos A–F and match them with the extreme sports in the box. Then discuss the questions together and explain your opinions.

bungee jumping

mountain biking

rafting

rock climbing

snowboarding

water skiing

Discuss the questions:

1. What extreme sports have you tried?
2. What extreme sports would you like to try?
3. What extreme sports would you never like to try? Why?

Вправа 7. Sports Categories Discussion

Мета: Розвиток навичок усного мовлення, уміння працювати в групі, критичного мислення та використання спортивної лексики у комунікативних ситуаціях.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивно-продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get into groups of four. Discuss the questions together and prepare a short group report.

1. What other sports do you do, go or play (or watch)?
2. Which sports do you do on a court, a course, a pitch, a rink, a track or in a ring?

3. Which are individual sports and which are team sports?
4. What do you call the people who do these sports?

Вправа 8. Questions about a Sports Story

Мета: Формування граматичних навичок вживання Past Simple, Past Continuous та Past Perfect у питальних реченнях; розвиток навичок співпраці у групі, а також навичок говоріння при відповіді на питання.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивна, граматична

Інструкція:

Work in small groups. Write questions using the correct narrative tense: Past Simple, Past Continuous or Past Perfect. Then ask each other these questions.

1. Who / win / the 1956 FA Cup final and what / be / the score?
2. Trautmann / ever play / in an FA Cup final before?
3. What position / Trautmann / play / when he got injured?
4. How / Trautmann / hurt himself?
5. Trautmann / stay / on the pitch for the whole game?
6. Why / doctors / think / Trautmann was lucky?

Вправа 9-10. True or False Sentences about Yourself

Мета: Формування граматичних навичок вживання герундія та інфінітива після дієслів і сталих конструкцій; розвиток креативного та критичного мислення мислення, самопрезентації та взаємодії у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивно-продуктивна, граматична

Інструкція:

Get into groups of three. Work individually first. Complete the sentences so that four of them are true for you and one is false. Then compare your ideas in groups.

1. I can't stand + -ing
2. I enjoyed + -ing
3. I wasted a lot of time + -ing
4. I spend a lot of time + -ing
5. I've refused + to + infinitive

Вправа 9-10. Find the False Sentence

Мета: Формування граматичних навичок вживання герундія та інфінітива після дієслів і сталих конструкцій; розвиток креативного та критичного мислення мислення, самопрезентації та взаємодії у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get in the same groups. Read your sentences aloud. Listen carefully to your classmates and ask follow-up questions. Guess which sentence of each team member is false and explain your choice.

Вправа 11. Gerund or Infinitive?

Мета: Формування граматичних навичок уживання герундія та інфінітива після дієслів і сталих конструкцій; розвиток навичок співпраці, самовираження та взаємодії у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивно-продуктивна, граматична

Інструкція:

Work in small groups. Rewrite the second sentence so that it has a similar meaning to the first sentence. Use the words in brackets. Then discuss which sentences are true for you and explain your answers.

1. I'm happy to lend money to my friends. (don't mind)

I don't mind lending money to my friends.

2. I don't have enough money to buy new trainers. (can't afford)
3. I would like to learn how to skate one day. (hope)
4. My uncle showed me how to swim. (teach)
5. I don't want to take up jogging. (not intend)
6. My parents won't allow me to stay out all night with my friends. (let)

Вправа 12. Agreeing and Disagreeing about Sport

Мета: Формування лексико-граматичних навичок вираження згоди та незгоди англійською мовою; розвиток критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та співпрацювати у групі.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – умовно-комунікативна
- за критерієм спрямованості – репродуктивно-продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Work in groups of three. Read the opinions and choose the response in a or b that best matches each situation. Explain and discuss your choices.

1. I think female athletes should earn the same salary as male athletes.

a) I agree. / No way! All athletes should be paid equally.

b) Absolutely. / I'm not convinced. Male athletes attract more spectators.

2. If you ask me, running is the best sport in the world.

a) I'm afraid I completely disagree. / That's true. You can do it anywhere and any time.

b) Absolutely. / That's not true. Playing team sports is much better.

3. In my opinion, golf is for old people.

a) I agree. / I'm not convinced. It's too slow for young people.

b) Are you kidding? / I agree. My brother is twenty and he loves playing golf.

4. I think boxing should be banned. It's too dangerous.

a) Absolutely. / No way! I think it's great.

b) I'm sorry, I don't agree with you. / That's true. It's too violent.

Вправа 13. Rituals and Routines Discussion

Мета: Розвиток навичок письма та взаємоперевірки; розвиток усного мовлення, уміння висловлювати та аргументувати власну думку, розвиток комунікативних soft skills (співпраця, активне слухання, уточнення, взаємодія у групі).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get into small groups. Choose two expressions from Exercise 2 and write your own sentences with them. Check each others works. Then discuss how important rituals and routines are in your life. Give examples from sport, school or everyday activities.

Вправа 14. Guess the Sport

Мета: Формування лексичних навичок з теми «Sport and Leisure», розвиток навичок діалогічного мовлення, уміння ставити загальні запитання та розвиток комунікативних soft skills (співпраця, активне слухання, логічне мислення).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, лексико-граматична

Інструкція:

Work in pairs or small groups. Choose one sport from the pictures, but do not tell anyone which sport you chose. Take turns asking Yes/No questions to guess your partner's mysterious sport. Use topic vocabulary and correct grammar structures while speaking. The first player to guess the mysterious sport wins (Додаток Г).

Example questions:

- *Is this sport played outdoors?*
- *Do people need special equipment for this sport?*
- *Is it a team sport?*
- *Can you play this sport in winter?*

Вправа 15. Sports Stars as Role Models

Мета: Формування та активізація лексичних навичок вживання прикметників для опису особистих якостей людини (caring, courageous, determined, generous, passionate, positive, powerful, strong, supportive), розвиток навичок аргументованого висловлення власної думки, критичного мислення та комунікативних soft skills (співпраця, активне слухання, лідерство, уміння переконувати).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, лексична та мовленнєва

Інструкція:

Work in small groups. Discuss which sports star would be the best role model for teenagers. Use at least four adjectives from the box to describe the person and give reasons for your choice. Listen to your group members, ask follow-up questions and try to reach a common decision. Then present your group's choice to the class.

Vocabulary Box:

caring courageous determined generous passionate

positive powerful strong supportive

Useful phrases:

In my opinion, ... is a good role model because ...

I think he/she is determined and supportive because ...

I agree with you because ...

I'm not convinced because ...

Our group has chosen ... as the best role model because ...

Вправа 16. Winning vs Taking Part

Мета: Розвиток умінь діалогічного мовлення, критичного мислення, навичок командної взаємодії та аргументації власної позиції англійською мовою.

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна

- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get into groups of four. Discuss the question “What is more important: to win or to take part?” Share your opinions, give arguments and examples from sport or real life. Choose one speaker to present your group’s conclusion to the class.

Вправа 17. Sharing a Sports Story

Мета: Розвиток навичок монологічного мовлення, уміння використовувати narrative tenses у зв’язному висловлюванні, розвиток комунікативних soft skills (співпраця, активне слухання, уміння уточнювати інформацію).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get into pairs. Choose Option A or Option B. Prepare your story together and use Past Simple, Past Continuous and Past Perfect while speaking. Then tell your story to your partner. Don’t forget to ask additional questions, clarify the info. Be ready to report shortly about your partner’s story.

Option A: Describe an exciting sports event you have seen or an exciting game you have played in.

Option B: Choose one sportsman you know. Tell some facts that you know about him/her.

Example: I’ll never forget the time I scored 2 goals for our school team. We were playing against…

Вправа 18. Sports Debate Dialogues

Мета: Розвиток навичок діалогічного мовлення, уміння висловлювати та аргументувати власну думку, розвиток комунікативних soft skills (активне слухання, креативність, толерантність, співпраця у групі).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Get into pairs or small groups. Role-play the dialogues from Exercise 12. One of you should choose answer a or b according to your own opinion, explain you choice and the other one should ask clarifying questions and react politely to your classmates' opinions. Swap the roles.

Вправа 19. Talking Point: Sport and Sports Events

Мета: Розвиток навичок діалогічного мовлення, удосконалення лексико-граматичних навичок з теми «Sport and Leisure», розвиток комунікативних soft skills (активне слухання, співпраця, підтримка розмови, уміння ставити запитання та аргументувати власну думку).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Work in pairs or small groups. Take turns selecting a cue card. Use the prompts to start and maintain a conversation with your partner(s). Discuss each topic for 3–5 minutes. Try to use the vocabulary and grammar structures you have learned in this unit, including gerunds, infinitives and narrative tenses (Додаток Д).

Вправа 20. On the spot

Мета: Розвиток навичок діалогічного мовлення, удосконалення лексико-граматичних навичок з теми «Sport and Leisure», розвиток комунікативних soft skills (спонтанне мовлення, активне слухання, взаємодія, упевненість у спілкуванні).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Come to the front of the class and pick one question card about sport. Choose a classmate to answer the question. Ask follow-up questions and continue the mini-dialogue for 1 minute. After answering, your classmate takes the next card and chooses another student to continue the activity (Додаток Е)

Вправа 21. Famous Sports Personalities Research

Мета: Розвиток навичок монологічного мовлення, формування лексичних навичок з теми Спорт, розвиток комунікативних soft skills (співпраця, розподіл ролей, пошук інформації, критичне мислення, креативність, презентаційні навички).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, мовленнєва

Інструкція:

Work in pairs or groups of three. Choose one famous person from the list below. You have 10 minutes to search for information on the Internet and make notes in 6-7 sentences. Then put the information together and present it to the class. Listen to other presentations and ask at least one follow-up question.

1. Michael Jordan
2. David Beckham
3. Cristiano Ronaldo
4. Lionel Messi
5. Tiger Woods
6. Oleksandr Usyk
7. Andriy Shevchenko
8. Arnold Schwarzenegger
9. Novak Djokovic
10. Mike Tyson

Вправа 22. Group Project "Healthy Lifestyle Campaign"

Мета: Розвиток англомовних лексико-граматичних навичок з теми «Sport and Health», удосконалення навичок уживання герундія, інфінітива та narrative tenses у мовленні; розвиток комунікативних soft skills (співпраця, креативність, лідерство, презентаційні навички, критичне мислення).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, інтегрована (лексико-граматична та мовленнєва)

Інструкція:

Work in groups of four or five. Create a "Healthy Lifestyle Campaign" for teenagers. Prepare a poster or digital presentation promoting sport and healthy habits. Explain

why sport and healthy routines are important for teenagers and suggest some ideas on integrating it into teens' lives.

While working on your project:

- use at least 10 sports and health-related words;
- use gerunds and infinitives in your slogans and recommendations;
- include at least three sentences with Past Simple, Past Continuous or Past Perfect;
- divide responsibilities equally in your group.

Present your project to the class.

Вправа 23. Group Project "International Sports Event"

Мета: Формування та вдосконалення лексико-граматичних навичок з теми «Sports Events», розвиток навичок уживання засобів вираження згоди/незгоди, герундія та інфінітива у мовленні; розвиток комунікативних soft skills (командна робота, прийняття рішень, креативність, публічний виступ).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, інтегрована (лексична, граматична та мовленнєва)

Інструкція:

Get into groups of four or five. Imagine that your group is organizing the international sports event for teenagers. Plan the event and prepare a group presentation.

In your project include:

a) the name of the event;
b) the sports that will be included;
c) rules and activities for participants;

d) reasons why teenagers would enjoy taking part in the event.

While presenting:

- ✓ use at least 12 topic-related lexical units;
- ✓ use gerunds and infinitives correctly;
- ✓ use phrases for agreeing and disagreeing while discussing ideas in your group;
- ✓ include at least two sentences describing past sports experiences.

Present the project to the class.

Вправа 24. Create a Sports Survival Guide for Teenagers

Мета: Розвиток англомовних лексико-граматичних навичок з теми «Sport and Leisure», удосконалення навичок уживання герундія, інфінітива та narrative tenses у продуктивному мовленні; розвиток комунікативних soft skills (співпраця, креативність, прийняття рішень, розподіл обов'язків).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, лексико-граматична та мовленнєва

Інструкція:

Work in groups of four. Imagine that a new student has joined your school and wants to become more active and successful in sport. Create a "Sports Survival Guide for Teenagers".

Include the following sections:

- ➢ Top 5 sports to try;
- ➢ Healthy habits for athletes;
- ➢ Things teenagers should avoid doing;

- A real or imaginary sports experience.

While creating your guide use new words and expressions from the topic “Sport and Leisure”, the examples of gerunds and infinitives, and narrative tenses Past Simple, Past Continuous or Past Perfect. Make recommendations and explain your ideas.

Present your guide to the class.

Вправа 25. Design Your Dream Sports Academy

Мета: Формування та вдосконалення лексико-граматичних навичок з теми «Sport and Leisure»; розвиток навичок використання герундія, інфінітива та narrative tenses у зв’язному мовленні; розвиток комунікативних soft skills (лідерство, командна робота, креативність, уміння презентувати результати спільної діяльності).

Тип / вид:

- за критерієм комунікативності – комунікативна
- за критерієм спрямованості – продуктивна, лексико-граматична та мовленнєва

Інструкція:

Work in groups of four or five. Imagine that you have received funding to open a new sports academy for teenagers. Design your academy and prepare a group presentation.

Decide on:

- ✓ the name of the academy;
- ✓ the sports that students can do, go or play;
- ✓ the facilities and equipment available;
- ✓ the rules and daily routines;
- ✓ special events and competitions.

While creating your presentation use new words and expressions from the topic “Sport and Leisure”, the examples of gerunds and infinitives, and narrative tenses Past Simple, Past Continuous or Past Perfect. Ensure that every group member contributes to the presentation.

Present your sports academy to the class. After the presentation, vote for the most attractive academy.

Для організації парної роботи найбільш ефективними виявилися вправи 1 (сортування слів по категоріям), 4 (робота з дефініціями слів) та 8 (формування питань та обговорення відповідей на них). Ці види діяльності займають відносно мало часу, а також дозволяють обом учням ефективно опрацювати мовний матеріал та обговорити його та аргументувати власну позицію.

Для групової гоботи з усіх запропонованих найбільш сприятливими були вправи 2 (змішаний порядок), 3 (граматика через читання), 9-10 (правда-неправда), 12 (вираження згоди та незгоди), 13 (обговорення) та 18 (підготовка колективного діалогу). Вони допомагають учням закріплювати лексику та граматику, практикувати мовлення у комунікативних наближених до життя ситуаціях, розвивати активне слухання та аргументацію.

Для проєктної діяльності найкращими виявилися вправи 21 (пошук інформації) та 23 (розробка міжнародного тематичного дня). Вони дозволяють учням застосовувати знання на практиці, розвивати креативність та критичне мислення, а також формують вміння працювати в команді, домовлятися, делегувати обов’язки, брати колективну відповідальність, слухати один одного та поважати думки інших.

Цей комплекс вправ є ефективним інструментом для вчителів, який допомагає покращити рівень англійської мови, розвинути широкий спектр необхідних у сучасному суспільстві м’яких соціальних навичок завдяки поглибленому використанню групових форм роботи. Вправи можуть бути

адаптованими до будь-якої навчальної програми та потреб учнів, роблячи їх ще більш цінними, а навчання цікавим.

Вправи можна інтегрувати у навчальний процес різних типів шкіл, профілів та рівнів (починаючи з B1). Для максимального розвитку всіх очікуваних навичок, завдання потрібно подавати від найпростіших рецептивних та умовно-комунікативних до складніших продуктивних. Час виконання залежить від типу та складності вправи і мовного матеріалу – від 5 до 35 хвилин. Важливо чергувати групові форми роботи з індивідуальною та фронтальною для ефективнішого засвоєння матеріалу та його оцінювання вчителем, а також комфортнішої атмосфери у класі для учнів з різними вподобаннями та наявними психологічними бар'єрами. Вправи принагідні як для виконання на уроках, так і домашнього творчого завдання для кращої підготовки.

Отже, використання комплексу з 25 вправ є чудовим інструментом для подальшого його інтегрування в уроки англійської мови для розвитку як мовної компетентності, так і особистості готової до ефективної та активної взаємодії з іншими.

2.3 Аналіз та порівняння результатів пробного навчання щодо розвитку комунікативних soft skills старшокласників у процесі виконання групових лексико-граматичних вправ

Вхідне анкетування на початку пробного навчання було проведено серед 10 учнів 10-класу. Учні обирали твердження чи позначку на шкалі, що найкраще на їхню думку відображає у них розвиток певних навичок та вказує що б вони робили у поданій ситуації. Результати подано у таблицях 2.1, 2.2, що відповідають за різні типи питань у анкетуванні.

Таблиця 2.1

Результати вхідного анкетування

М'які навички, що учні оцінювали	Рівень сформованості у % від загальної кількості учнів			
	Низький рівень (1-2 бали)	Середній рівень (3 бали)	Високий рівень (4-5 балів)	Середній бал
Комунікабельність	20%	40%	40%	3,40
Командна робота	20%	50%	30%	3,00
Лідерство та ініціативність	50%	20%	30%	2,80
Креативність та вирішення проблеми	0%	40%	60%	4,00
Гнучкість та адаптивність	20%	30%	50%	3,60

Аналіз таблиці засвідчує, що найвищий показник сформованості демонструють такі м'які навички, як креативність та вирішення проблем (середній бал 4.00 з 5 можливих). Високий рівень у 60%, при цьому повністю відсутній низький рівень. На другому місці стоїть гнучкість і адаптивність (середній бал 3,60; 50% високого рівня). Це свідчить про те, що учні цієї підгрупи

добре орієнтуються у нестандартних ситуаціях, здатні генерувати нові ідеї та швидко реагувати на зміни. До достатньо сформованих навичок також належить комунікабельність (середній бал 3,40; 40% середнього та високого рівня), що свідчить про готовність учнів до висловлення власної думки та ведення діалогу.

Командна робота переважно є на середньому рівні (50% учнів). Це сигналізує про потребу у поглибленій роботі над залученням учнів до спільних видів діяльності.

Найнижчий середній показник зафіксовано у сфері лідерства (2,80). Крім того, саме ця навичка має найвищий відсоток низького рівня – 50%. Це вказує на те, що більшість учнів можуть відчувати труднощі з організацією команди, прийняттям відповідальності за інших та проявом ініціативи. Таким чином, ця м’яка навичка потребує подальшого цілеспрямованого розвитку.

Таблиця 2.2

Результати вхідного анкетування. Оцінка ситуацій

Ситуативна задача / Оцінювана навичка	Компроміс	Конфронтація	Інші стратегії (ухилення, пристосування)
Вирішення конфлікту в команді/Командна робота	90%	10%	0%
Підтримка сором'язливого учасника команди/ Емоційний інтелект і командна взаємодія	70%	30%	0%

Аналізуючи результати оцінювання учнями ситуацій ми помітили, що переважна більшість учнів демонструють високий рівень (90%) конструктивного підходу, орієнтацію на співпрацю та пошук компромісу у загострених ситуаціях. Окремо зауважимо, що 70% старшокласників виявили високий рівень емпатії та

готові підтримати один одного під час виконання спільних проєктів. Окремі учні схильні до ігнорування або наполяганні на своєму у разі несхвалення роботи інших учасників. Це у свою чергу свідчить про потребу додаткового формування навичок командної взаємодії.

Отримані результати вказують на дисбаланс: за високого рівня розвитку креативності, гнучкості та комунікабельності спостеріагається дефіцит навичок лідерства та командної взаємодії. Ця проблема свідчить про часте уникання підлітками відповідальності та ініціативи, а також потенційні труднощі під час виконання колективних робіт. Це вимагає від учителя звернення уваги та цілеспрямований розвиток цих навичок за допомогою рольових ігор, тренінгів, спільних проєктів та активностей із розподілом ролей та залученням комунікації як під час уроків так і в позаурочний час.

У процесі пробного навчання було ведено спостереження за активністю та залученістю учнів до запропонованих вправ із розробленого комплексу, а також в останній день було проведено вихідне анкетування. Воно охоплювало оцінку розвитку таких самих навичок, як і на початку, проте акцент був на м’яких навичках, розвитку яких учні потребували найбільше. До анкетування залучено 10 учнів 10-го класу.

Результати демонструють позитивну динаміку у розвитку ініціативності та самовираження (рис.2.1): 70% учнів відчули певність у тому, щоб брати активну участь в обговореннях та висловлювати власну позицію. Це говорить про ефективність групових форм роботи та створення сприятливої психологічної атмосфери на уроках. Щоправда, п’ята частина (20%) учнів вказала про відсутність змін, що вказує на потребу у розробці більш індивідуалізованих завдань. 10%- 1 учень не бажає переймати на себе ініціативу, що може свідчити про невпевненість у собі або груповий тиск та негативне ставлення, про які педагог не знає.

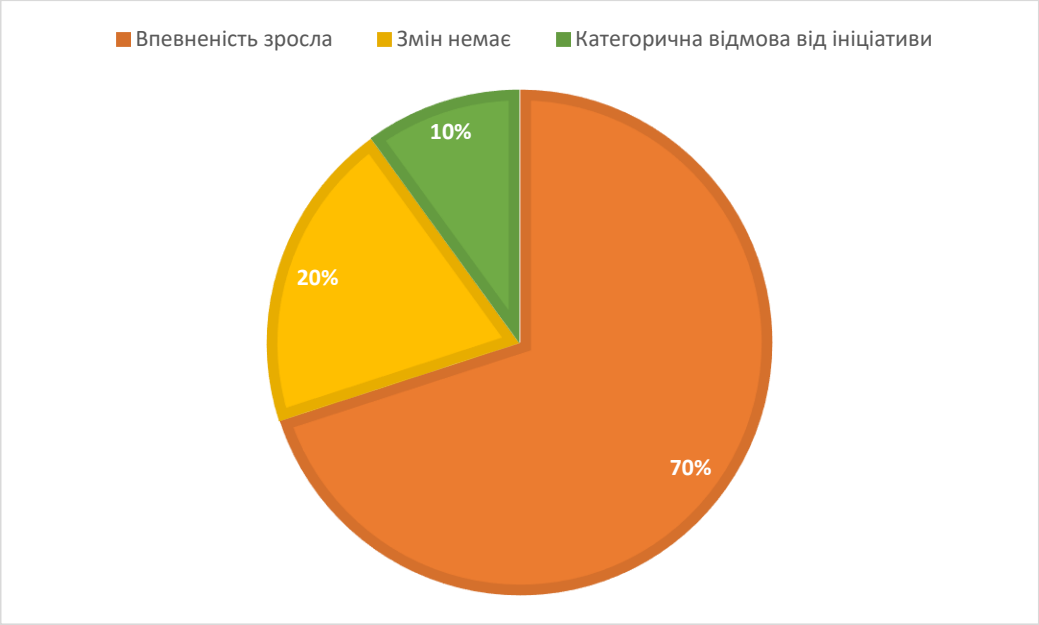

Рис. 2.1. Розвиток впевненості у тому, щоб брати активну участь в обговореннях, пропонувати ідеї або висловлювати власну позицію в групі

Наступна діаграма (рис. 2.2) також показує позитивну динаміку у розвитку командної взаємодії та комунікації. Переважна більшість учнів (90%) підтвердила позитивний вплив виконання завдань у парах та групах. Серед них 30% відчули виражені зміни, а 60% відчули помірний прогрес, що вказує на індивідуальні особливості учнів. Лише 1 учень вказав, що не помітив змін у своїх комунікативних уміннях. Під час спостереження за роботою на уроці, було помічено, що саме 1 хлопець тримався осторонь, не долучався до активних обговорень при роботі у групі, хоча рівень розвитку його англомовних навичок на дуже високому рівні. Це може свідчити про власні психоемоційні бар'єри.

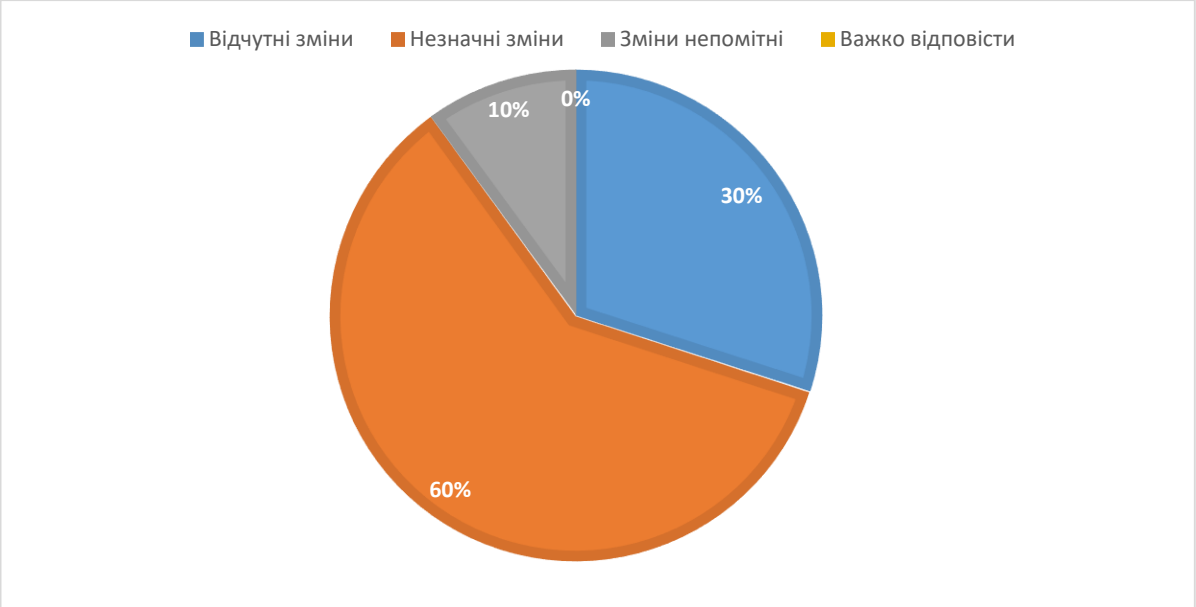

Рис. 2.2. Зміни в уміннях спілкуватися та взаємодіяти з однокласниками після участі в парних і групових завданнях

Таблиця 2.3

Результати вихідного анкетування. Розвиток м’яких навичок

М’які навички, що оцінювалися	Рівень сформованості у % від загальної кількості учнів			
	Значний прогрес	Частковий прогрес	Без змін	Загальний % позитивних змін
Комунікабельність	20%	60%	20%	80%
Емоційний інтелект	70%	20%	10%	90%
Співпраця та командна робота	60%	30%	10%	90%
Адаптивність та гнучкість	0%	60%	40%	60%

Згідно з таблицею, співпраця та командна робота демонструє один з найвищих показників загальної позитивної динаміки -90%, та лише 10% в графі «без змін». Поєднання значного (60%) та часткового (30%) прогресу свідчить про те, що учні успішно подолали бар'єр самостійного виконання завдань і навчилися

ефективно розподіляти обов'язки. Емоційний інтелект також залишився на досить високому рівні – 70%. Ба більше, переважна більшість має помірний прогрес (60%) у комунікабельності. Це пояснюється тим, що розвиток мовленнєвої та комунікативної впевненості є тривалим процесом, який потребує постійного мовного практики та подолання внутрішнього психологічного бар'єру мовлення перед аудиторією. Навичка адаптивності та гнучкості залишилася без істотних змін (60%), адже була відмінно сформована і до пробного навчання. У всіх чотирьох навичках загальний відсоток позитивних змін є дуже високим, що вказує на те, що освітній процес та спеціально підібрані завдання справді стимулюють розвиток soft skills у старшокласників.

У вихідному анкетування також були запропоновані 2 питання відкритого типу, аналіз яких є теж критично важливим. Одне з них націлене на перевірку розвитку навички управління конфліктами та конструктивної комунікації у команді. На запропоновану ситуацію 8 учнів (80%) дали спільну пропозицію «обговорити з одногрупниками інші ідеї», «знайти компроміс» та «знайти золоту середину». Це свідчить про те, що учні усвідомлюють цінність командної роботи та вміють аргументувати свою позицію без конфліктів. Лише 20% вказали що або поступилися б більшості або звернулися б по допомогу до вчителя, що вказує на потребу в розвитку впевненості у власних силах та під час прийняття рішень. Жодної відповіді «проігнорувати», «відмовитися від співпраці» чи «наполягати на своєму» не було.

У другому питанні учні мали змогу коротко вказати про помітні зміни у своїй поведінці чи манері спілкування з однокласниками. Переважна більшість відповідей мала однакову ідею: учні помітили, що стало легше домовлятися одне з одним, слухати однолітків, з’явилося відчуття «комфортнішого спілкування». Кілька учнів відзначили, що тепер стало більше подобатися працювати у групі, дехто навіть почувається впевненіше. Меншість (2 учнів) вказали, що «нічого не змінилося» та «як і було нормально працювати, так і залишилося». Ці учні і раніше зазначали, що почувалися комфортно на уроках і працювали у своєму

темпі, тож це може свідчити про стабільність комунікативних проявів та інтересів.

Після пробного навчання учням було запропоновано обрати декілька вправ, які, на їхню думку, значно вплинули на таку позитивну динаміку. Серед таких варто зазначити Вправи 9-10, які є суміжними. Вони дозволяють якісно оволодіти граматичними навичками, і до того ж дають змогу обговорити життєвий досвід та відгадати правдиві-неправдиві речення про однокласників. Це допомагає налагодити відносини один з одним та вчитися взаємодіяти у команді- ставити запитання, слухати і реагувати.

Другою за популярністю була Вправа 23, де учням потрібно було розробити план та презентацію тематичного дня. Згідно з опитуванням та спостереженням, десятикласники змогли самостійно делегувати обов'язки, домовитися про формат проєкту та візуальний вигляд фінального продукту. Виконання цього завдання стало потужним стимулом для розвитку англомовної компетентності (розширення словникового запасу, закріплення граматичних конструкцій, володіння мовою у комунікативній ситуації), а ще розвинуло soft skills (вміння слухати, працювати в команді, домовлятися). Крім того, робота над презентацією дозвлолила проявити креативність та взяти на себе відповідальність за колективний резльтат.

Наступною вподобаною вправою під час голосування була Вправа 12, що полягала у формуванні в учнів навичок вираження згоди та незгоди з провокативними твердженнями. Цей формат стимулював пізнавальний інтерес, а також критичне мислення. Учні не лише висловлювали свою думку англійською, а й вчилися толерантно ставитися до думок інших, а це в свою чергу вплинуло на формування навичок конструктивного ведення діалогу.

Таким чином, проведене пробне навчання, спрямоване на розвиток м'яких навичок учнів 10-го класу в процесі парної та групової взаємодії на уроках

англійської мови, довело свою ефективність. Аналіз даних вихідного анкетування дозволяє зробити такі ключові висновки:

- переважна більшість учнів продемонстрували прогрес у розвитку ключових соціальних компетентностей (середній відсоток становить 80%) за різними критеріями- емпатія, комунікація, групова взаємодія та лідерство;
- успіх певних вправ, наприклади вправи 12 та 23, підтверджує, що практичні та проєктні завдання стимулюють учнів до самостійного розподілу обов'язків, аргументації власної позиції та толерантного ставлення до дучки однолітків;
- абсолютна більшість підлітків зазначили, що їм значно цікавіше працювати в парах та групах, оскільки це знімає мовний бар'єр, створює комфортнішу атмосферу та підвищує впевненість.

Також, отримані дані свідчать про перехід учнів від пасивного сприйняття інформації до активних, конструктивних моделей повеінки.

Проте незважаючи на успіх, зафіксовано невелику частку учнів (10-20%), які залишилися на попередньому рівні. Це свідчить про наявність внутрішніх психологічних бар'єрів. Надалі вчителю варто більше уваги приділяти учням із пасивною стратегією поведінки і поступово залучати їх через безпечні для них ролі до командної праці.

Отже, загалом методика довела свою здатність одночасно вирішувати академічні завдання та формування соціально важливих навичок (soft skills), які є важливими для сучасної молоді.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи, у межах дослідження було організовано та проведено пробне навчання, спрямоване на розвиток м'яких навичок у десятикласників у процесі виконання лексико-граматичних вправ із задієнням групової роботи на уроках англійської мови.

Пробне навчання базувалося на системному впровадженні розробленого комплексу з 25 вправ, який охоплював парні та групові роботи, кейс-методи, завдання на розвиток критичного мислення, лідерських якостей та навичок роботи у команді. Особливу увагу було приділено моделюванню життєвих ситуацій, що забезпечило інтеграцію мовленнєвої практики із соціально-психологічним розвитком учнів.

Для оцінювання ефективності запропонованої методики було проведено вхідне і вихідне анкетування з використанням опитувальників та Google Форми.

Узагальнені показники вихідного анкетування зафіксували високий рівень позитивних змін (у середньому 80%). Найвищих результатів було досягнуто у сфері командної роботи (де загальна позитивна динаміка сягнула 90%, а показник «відсутності змін» було обрано лиш одним учнем). Якісний контент-аналіз відповідей учнів продемонстрував, що підлітки стали більш упевненими під час публічних висловлювань англійською мовою, розвинули навички уважно слухати один одного, делегувати обов'язки та знаходити компроміс в ситуаціях з розбіжністю думок.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що систематичне і цілеспрямоване застосування комплексу вправ у поєднанні з груповою роботою є потужним каталізатором розвитку soft skills у старшокласників. Отримані результати підтверджують ефективність даної методики, яка водночас вирішує академічні завдання у навчанні англійської мови та формує ключові соціальні компетентності, необхідні для успішної самореалізації сучасної молоді. Водночас виявлена невелика частка учнів (в середньому 10-20%), які потребують

додаткової підтримки через індивідуальні бар’єри чи острах ініціативи, окреслює напрями для подальшого вдосконалення корекційно-розвивальної роботи із поглибленням індивідуалізації та персоналізації освітнього процесу за поданою методикою.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз проблеми та практичне застосування методики використання групової роботи на уроках англійської мови для розвитку soft skills та лексико-граматичних навичок у старшокласників дозволив виявити суттєвий розвивальний потенціал сучасного підходу та сформувати ключові твердження для висновку:

1. Було охарактеризовано поняття «комунікативні soft skills» та визначено їх основні характеристики та значення для сучасних уроків англійської мови та розвитку особистості учнів. Комунікативні м'які навички, на відміну від твердих навичок, що напряму пов'язані із багажем знань, визначено як особистісні якості та соціальні здібності, які дозволяють учням ефективно взаємодіяти з іншими при спілкуванні, і визначають як саме учні будують діалоги, висловлюють свою думку та співпрацюють з іншими. Прикладами є комунікація, співпраця у команді, лідерство, емоційний інтелект, уміння слухати, шукати компроміси.
2. Було охарактеризовано поняття «групові форми роботи» та розкрито їх суть та роль у сприянні розвитку очікуваних мовних і соціальних навичок. При такій організації навчальної діяльності відповідальність за результат розприділяється між усіма учасниками команди, а вчитель стає фасилітатором. Групова та парна робота забезпечує зняття мовного та психологічного бар'єру, зростання мотивації та залученості у освітній процес, контекстуалізує знання та дає більше часу для мовної практики, і звісно ж сприяє командній співпраці, подоланню конфліктів та розвитку емпатії і взаємопідтримки.
3. Проаналізовано психолого-педагогічні особливості формування лексико-граматичних навичок у старшокласників. Визначено три основіні етапи: ознайомлення і систематизація, формування і

автоматизація та продукування. Розкрито суть рецептивних, репродуктивних та продуктивних вправ. Зазначено сучасні техніки, методи, додатки і підходи до засвоєння лексики та граматики у старших класах.

4. Розроблено комплекс вправ для розвитку комунікативних м'яких навичок та лексико-граматичних навичок за допомогою використання групових форм роботи. Всі вправи розроблено з урахуванням переходу від умовно-комунікативних до комунікативних та від рецептивних до продуктивних. До комплексу увійшли такі вправи, як: «Змішаний порядок», «Предстaлення граматики через читання», «Правда-неправда», «Згода-незгода», «Пошук відомих особистостей», проєкт «Міжнародний тематичний день», проєкт «Академія мрії», а також інші лексичні та граматичні вправи, діалоги і обговорення.

5. Оцінено ефективність запропонованого комплексту та матеріалів впродовж пробного навчання. Використання вхідного та вихідного анкетування, педагогічного спостереження і бесіди з учнями показали відчутний розвиток очікуваних навичок.

6. Порівняно та узагальнено результати пробного навчання у вигляді таблиць і діаграм. Сформульовано висновки, що результати пробного навчання підтверджують гіпотезу про те, що систематичне залучення учнів до виконання завдань у парах і групах є ефективним засобом до розвитку комунікативних soft skills та лексико-граматичних навичок.

Теоретична цінність роботи полягає у обґрунтуванні та наділенні значної уваги на розвиток саме soft skills у сучасній школі засобами розподілу обов'язків та відповідальності між учнями, а не лише становленні вчителя як єдиного джерела знань та зазубрюванні лексичних і граматичних одиниць.

Практична цінність реалізована через комплекс із 25 вправ, що доводять ефективність даної методики і формування в учнів соціальних навичок.

Подальші дослідження включають індивідуалізацію підходу для учнів із сильними психологічними бар’єрами, розширення цифрового інструментарію та міждисциплінарну інтеграцію розвитку soft skills та англійської мови уже у профільній школі, що відкриває нові можливості для покращення сучасної української шкільної освіти.

Декларація про використання інструментів штучного інтелекту

Я, Мельник Оксана Володимирівна, здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями), освітньої програми «Англійська мова: теорія і методика її навчання», відповідно до Політики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності ВДПУ імені Михайла Коцюбинського та Положення про академічну доброчесність заявляю, що під час виконання кваліфікаційної роботи на тему «Розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи» використовувала такі інструменти ГШІ:

№	Інструмент ГШІ	Дата запиту	Текст запиту	Тип результату	Рівень авторського допрацювання	Розділ роботи, де застосовано
1	Gemini Google	10.05.2026/ 11.05.2026/	«Перенеси текст із фото підручника у друкований варіант: [фото]»; «Запропонуй ідеї креативних вправ для учнів 10 класу для задіяння у групову роботу, у рамках теми ‘Sport and Healthy Lifestyle’»; «Розташуй вправи [список] у їх логічній послідовності від умовно-комунікативної до комунікативної, від рецептивної до продуктивної»; «В роботі мені треба подати результати у вигляді	перенесення вправ із надісланих фото у друкований вигляд; генерація ідей для створення креативних вправ для учнів; упорядкування вправ відповідно до їх логічної послідовності; генерація прикладів таблиць для оформлення отриманих результатів	отриманий матеріал було проаналізовано, звірено із першоджерелом, перевірено відповідно до правильності визначення типів вправ при їх упорядкуванні, оцінено запропоновані приклади таблиць і доопрацьовано їх відносно моєї роботи	Розділ 2. Практична реалізація комплексу вправ на розвиток комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використанням групових форм роботи

			таблиць. В мене є категорії [список] та [рівні]. Покажи як можна оформити діаграми та таблиці»			
2	ChatGPT (Open AI)	26.02.2026/ 10.03.2026/ 13.11.2026	«Допоможи визначити основні деталі відповідно до моєї теми [тема] і структуруй її у логічній послідовності [текст з джерел]»	текст (формулювання плану та дослідницьких питань, що допомогли вибудувати напрямки роботи; створення чернеток та структуризація великих обсягів інформації з різних джерел)	увесь отриманий на запити текст було критично проаналізовано, порівняно із першоджерелами та редаговано відповідно до логіки викладу основного тексту і важливості матеріалу	Вступ та Розділ 1. Теоретичні засади розвитку комунікативних soft skills у процесі формування англомовних лексико-граматичних навичок старшокласників із використання групових форм роботи

Аналіз фактичного матеріалу, інтерпретацію результатів дослідження та формулювання висновків виконано мною самостійно. Усі факти, дані, цитати і бібліографічні описи, отримані із застосуванням інструментів ГШІ, перевірено за надійними джерелами.

Підтверджую повну відповідальність за зміст роботи.

Дата 20.11.2026 Підпис

ДЖЕРЕЛА

1. Анненкова І. І. Використання методу проектів на заняттях з англійської мови у старших класах. Scientific progress: innovations, achievements and prospects: матеріали восьмої міжнародної науково-практичної конференції м. Мюнхен, Німеччина, 1-3 травня 2023 року. Мюнхен, Німеччина, 2023. С. 182-186. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/SCIENTIFIC-PROGRESS-INNOVATIONS-ACHIEVEMENTS-AND-PROSPECTS-1-3.05.23.pdf#page=182 (дата звернення: 23.06.2026).
2. Бокован В. А. Організація парної та групової роботи на уроках іноземної мови. Всеосвіта: веб-сайт. URL: https://vseosvita.ua/library/orhanizatsiia-parnoi-ta-hrupovoi-roboty-na-urokakh-inozemnoi-movy-682708.html (дата звернення: 26.05.2026).
3. Боленюк Ю. М. Формування soft skills засобами навчання англійської мови в старшій школі. Виклики та перспективи сучасної науки: теорія, практика, інновації: міжнар. наук.-практ. конф., м. Біла Церква, 23-24 квіт. 2026 р. Біла Церква. 2026. С. 197-201. URL: https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/2026/viklik_perspect_such_nauki_23.04.2026.pdf#page=197 (дата звернення: 17.02.2026).
4. Воробець А. Поняття «Лексична компетентність» у сучасній методиці навчання іноземних мов. Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Германська філологія. 2024. С. 24-35. URL: https://journals.chnu.edu.ua/gp/article/view/357/358 (дата звернення: 10.03.2026).
5. Гаврилюк Н. Soft skills: методологія формування комунікативної компетентності в навчанні іноземним мовам студентів-філологів. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems. 2024. № 72. С. 89-95. URL: https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5638/5066 (дата звернення: 17.02.2026).

6. Герус О. С. Формування іншомовної лексичної компетенції учнів: бакалаврська робота. Суми, 2019. 43 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/29ef7acd-1314-4a83-8464-cf56b4cf150d/content (дата звернення: 10.03.2026).
7. Глазунова Т. В., Мельницька О. В. Формування умінь 21 століття («soft skills») засобами іноземної мови : навчально-методичний посібник для студентів 3 курсу денної форми навчання. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. 124 с.
8. Гнатюк Н. Розвиток soft skills у процесі викладання англійської мови у вищій школі. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2025. № 218. С. 111-115. URL: https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2157/2166 (дата звернення: 17.02.2026).
9. Горошкін І. Принципи побудови системи вправ і завдань для формування механізмів іншомовного спілкування. Проблеми сучасного підручника. 2024. № 31. С. 61–71. URL: https://ipvid.org.ua/index.php/psp/article/view/690/747 (дата звернення: 28.05.2026).
10. Горячий С. С. Використання інтерактивних технологій для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови: кваліфікац. роб. магістра. Кривий Ріг, 2023. 77 с. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/8291/1/%d0%9c%d0%b0%d0%b3%d1%96%d1%81%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0%20%d0%93%d0%be%d1%80%d1%8f%d1%87%d0%b8%d0%b9%20%d0%a1.%d0%a1.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
11. Гулямова К. Е. Групова робота на уроках англійської мови: челленджи і їхні шляхи подолання. Молодий вчений: науковий журнал. 2022. № 6. С. 47-51. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5355 (дата звернення: 26.05.2026).

12. Дегтярьова М. Розвиток здатності до колаборації під час вивчення англійської мови в старшій школі : кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти. Хмельницький, 2023. 80 с. URL: http://46.63.9.20:88/jspui/bitstream/123456789/954/1/%d0%94%d0%b5%d0%b3%d1%82%d1%8f%d1%80%d1%8c%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%9c.%20%d0%a0%d0%be%d0%b7%d0%b2%d0%b8%d1%82%d0%be%d0%ba%20%d0%b7%d0%b4%d0%b0%d1%82%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96%20%d0%b4%d0%be%20%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%97%20%d0%bf%d1%96%d0%b4%20%d1%87%d0%b0%d1%81%20%d0%b2%d0%b8%d0%b2%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b0%d0%bd%d0%b3%d0%bb%d1%96%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%be%d1%97%20%d0%bc%d0%be%d0%b2%d0%b8%20%d0%b2%20%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%80%d1%88%d1%96%d0%b9%20%d1%88%d0%ba%d0%be%d0%bb%d1%96.pdf (дата звернення: 26.05.2026).
13. Дячук Л.П. Формування лексико-граматичних навичок на уроках англійської мови: методичний посібник. Любохини, 2021. 67с. URL: https://naurok.com.ua/formuvannya-leksiko-gramatichnih-navichok-na-urokah-angliysko-movi-461778.html (дата звернення: 10.03.2026).
14. Кійко С. В., Бойко Н. І. Колективно-групова взаємодія учнів при навчанні мовлення на уроках іноземної мови. Psychology and pedagogy as sciences for the development of the cultural potential of modern society : монографія. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. 496 p. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/210/5818/12164-1 (дата звернення: 26.05.2026).
15. Коберник О. М., Котловий С. А. Формування у здобувачів освіти м’яких навичок («soft-skills») у процесі командної роботи. Суспільство та національні інтереси. Серія «Освіта/ Педагогіка». 2025. № 3. С. 190-200. URL: https://eprints.zu.edu.ua/43051/1/1.pdf (дата звернення: 17.02.2026).

16. Комар О. Класифікація сучасних підходів до навчання англійської мови. Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць. 2022. № 1. С. 82-87. URL: file:///C:/Users/%D0%90%D0%94%D0%9C%D0%86%D0%9D/Downloads/258478-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-594794-1-10-20220607.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
17. Кулак В. І. Вивчення іноземної мови як другої: роль активної комунікації та лексичного збагачення. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогічні науки». 2025. №2. С. 166-181. URL: http://pedagogy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/338205/326543 (дата звернення: 10.03.2026).
18. Купцова Т.А., Колієва І.А. Особливості розвитку soft skills у процесі вивчення іноземної мови в умовах глобальних викликів століття. Закарпатські філологічні студії. № 24. С. 150-153. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/24/part_1/29.pdf (дата звернення: 17.02.2026).
19. Лахманець Х. М. Формування лексичної компетентності учнів старшої школи у процесі аналітичного читання учнів старшої школи. Актуальні проблеми розвитку педагогічної освіти: інновації, виклики, перспективи: зб. тез доп. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Мукачево, 15 березня. 2024 р. Мукачево, 2024. С. 58-59. URL: https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/1055ad38-b13a-40e0-a638-6644bf5c8ff8/content#page=58 (дата звернення: 10.03.2026).
20. Лясківська Д. Б. Розвиток англійськомовних лексичних навичок учнів 10–11 класів засобами мобільних технологій. Modern digital technologies and problems of their use: матеріали XIII міжнар. наук. – практ. конф., Прага, Чехія, 24-26 лист. 2025. С. 134-135. URL: https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2025/10/MODERN-DIGITAL-TECHNOLOGIES-AND-PROBLEMS-OF-THEIR-USE.pdf#page=135 (дата звернення: 10.03.2026).

21. Максютенко А. В. Вправи для формування англомовних рецептивних граматичних навичок учнів старшої школи : курсова робота з методики навчання англійської мови. Київ, 2023. 38 с. URL:http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4972/%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d1%8e%d1%82%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%90.%20%d0%92.%20%282%29%20%d0%a1%d0%9e%d0%b0%2013-19.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 28.05.2026).
22. Матеїк Н. К. Використання групової форми роботи на уроках англійської мови. Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24–25 січня 2020 р.). Київ, 2020. С. 22-24. URL: https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2020/01/ModScResParadigm-Kyiv-Jan2020.pdf#page=22 (дата звернення: 26.05.2026).
23. Медвідь Л. Г. Формування та удосконалення soft skills учасників освітнього процесу у вищій школі. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2025. N 83. С. 28-36. URL: http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/2027/1908 (дата звернення: 17.02.2026).
24. Мельниченко І. Л., Кузьменко О. Ю. Роль он-лайн ігор в процесі навчання лексики учнів старших класів. Освіта XXI століття: міждисциплінарні підходи та наукові розробки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 27 листопада 2023. Київ: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2023. С. 54-58. URL: https://eprints.zu.edu.ua/39215/1/kyiv-27112023-zbirnyk-1.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
25. Мірошниченко О. А. Психологічні передумови формування граматичних навичок іноземної мови в учнів старшої школи. International Scientific and Practical Conference “Science, Education, Economics, and Society: Interdisciplinary Dialogue in the Context of Globalization”. С. 24-26. URL: https://eprints.zu.edu.ua/45932/1/1.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

26. Могиляста С. М. Психолого-педагогічні засоби розвитку емоційного інтелекту старшокласників: автореф. дис. канд. псих. наук: 19.00.07. Київ, 2021. 26 с. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/avtoreferat_mogilyasta_1615300133_1615444574.pdf (дата звернення: 17.02.2026).
27. Муравйова І.О., Мар'янко Я.Г., Осадча А.О. Soft skills у сучасних реаліях української освіти. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2021. № 32. Т. 1. С. 108-112. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/32/part_1/25.pdf (дата звернення: 17.02.2026).
28. Нагорняк Н. Методичні особливості навчання старшокласників англійської мови на профільному рівні. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми і стратегії*: збірник тез доповідей, м. Кропивницький, 1- 10 лют. 2017 р. Кропивницький, 2017. С. 85-88. URL: https://www.cuspu.edu.ua/images/files2017/Internet_%D1%81onference_Book_of_abstracts.pdf#page=85 (дата звернення: 28.05.2026).
29. Подосиннікова Г. І., Панченко К. О. Використання автентичних аудіоподкастів для формування англомовної граматичної компетентності учнів профільної школи. Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. Суми, 2025. № 11. С. 163-170. URL: https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/772/726 (дата звернення: 10.03.2026).
30. Постоленко І. С. Комунікативна граматика як ефективний інструмент вивчення англійської мови. Суспільство та національні інтереси. Серія «Освіта/ Педагогіка». 2025. № 9. С. 302-312. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/18625/1/28423-%d0%a2%d0%b5%d0%ba%d1%81%d1%82%20%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%96-38866-1-10-20250910.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
31. Прибора Н. А., Прибора О.В. Групова робота як чинник розвитку soft skills і середовище формувального оцінювання у загальній середній та вищій

освіті. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Теорія та методика навчання природничих наук. 2025. № 9. С. 74-82. URL: https://vspu.net/naturalscience/index.php/journal/article/view/121/97 (дата звернення: 26.05.2026).

32. Рибіна В. В. Проєктна діяльність як засіб формування комунікативної компетентності на уроках англійської мови. Плекаємо особистість: наук.-метод. альманах. 2025. Вип. 8. Полтава, Лубни: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2025. С. 135-139. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11003/%21%21%21_%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85_2025_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=135 (дата звернення: 23.06.2026).
33. Сай К. Ю. Формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класів закладів загальної середньої освіти у процесі змішаного навчання: кваліфікац. роб. магістра. Чернігів, 2023. 93 с. URL: https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10252/1/%D0%A1%D0%B0%D0%B9.%20%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
34. Соловей М.Ю. Формування іншомовних професійно-спрямованих лексичних навичок в учнів старшої школи у контексті лексичного підходу. Вісник студентського наукового товариства : збірник наукових праць студентів, магістрантів і аспірантів. Ніжин, 2018. № 18. С. 116-119. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_18_2018.pdf#page=117 (дата звернення: 10.03.2026).
35. Сологуб Д. Л. Розвиток комунікативних навичок у підлітків засобами групової соціальної роботи: кваліфік. роб. освіт. ст. бакалавр. Чернігів,

2025. 85 с. URL: http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/11475/1/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%83%D0%B1_%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BE%D0%BA.pdf (дата звернення: 26.05.2026).

36. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: колективна монографія. Київ: Ленвіт, 2015. 444с. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/272/%2520%252015.pdf?sequence=1 (дата звернення: 10.03.2026).

37. Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації : збірник студентських наукових робіт XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців. Житомир, 10 лист. 2023. 391 с. URL: https://eprints.zu.edu.ua/38618/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_29.12.23.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

38. Харченко В. Розвиток критичного мислення старшокласників на уроках англійської мови. Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя – Мелітополь, 16–17 трав. 2024. С. 170-174. URL: https://fsusgum.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2025/02/Dlya_Sajtu_Materialy_VIII_MIZHNARODNOYI_NAUKOVO_PRAKTYCHNOYI_KONFERENTSIYI.pdf#page=170 (дата звернення: 17.02.2026).

39. Штанько О. Ю. Використання групових форм роботи на уроках англійської мови: кваліф. робота вчителя англ. мови. Кривий Ріг, 2018. 32с. URL: https://naurok.com.ua/grupovi-formi-roboti-na-urokah-angliysko-movi-111920.html (дата звернення: 26.05.2026).
40. Яруш О. Ю. Методика розвитку іншомовної граматичної компетентності учнів старших класів за допомогою он-лайн платформ при підготовці до НМТ: дипломна робота магістра: ДРСОА.018026.01.04. Хмельницький, 2023. 93 с. URL: https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d8f677bc-8cae-4f1a-9504-f15164a0582e/content (дата звернення: 10.03.2026).
41. Burke A. Group Work: How to Use Groups Effectively. The Journal of Effective Teaching. 2011. Vol. 11, No. 2. P: 87-95. URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1092109.pdf (дата звернення: 26.05.2026).
42. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/.
43. Çinar E. The Role of Group Work in Learning of English as a Foreign Language. URL: https://www.academia.edu/33115225/The_Role_of_Group_Work_in_Learning_of_English_as_a_Foreign_Language (дата звернення: 26.05.2026).
44. Cobianu-Șontac N. Types of Communicative Activities Used in English Language Teaching. EDICT: website. URL: https://edict.ro/types-of-communicative-activities-used-in-english-language-teaching/ (дата звернення: 26.05.2026).
45. Creating a successful future for students by teaching them soft skills: методична стаття. Видавництво Лінгвіст. 2023. URL: https://publishing.linguist.ua/metodychna-stattya-creating-a-successful-future-for-students-by-teaching-them-soft-skills/ (дата звернення:17.02.2026).
46. Eker Uka E., Bedir H. Exploring EFL teachers' perceptions on 21st – century skills: A case study. E-Kafkas Journal of Educational Research. 2023. №10. P. 169-183. URL: https://www.researchgate.net/publication/372435921_EXPLORING_EFL_TE

ACHERS'_PERCEPTIONS_ON_21ST_CENTURY_SKILLS_A_CASE_STUDY (дата звернення: 17.02.2026).

47. ENGHUB: веб-сайт. URL: https://enghub.pro/free (дата звернення: 28.05.2026).
48. ESL laboratory: веб-сайт. URL: https://esllaboratory.com/lessons (дата звернення: 28.05.2026).
49. Ferdous T., Karim A. Working in Groups outside the Classroom: Affective Challenges and Probable Solutions. Research Gate: website. 2019. 18 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/332872911_Working_in_Groups_outside_the_Classroom_Affective_Challenges_and_Probable_Solutions (дата звернення: 26.05.2026).
50. Group work in teaching English. Language Link Academic: blog. URL: https://teachatlanguagelink.com/group-work-in-teaching-english/ (дата звернення: 26.05.2026).
51. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Fifth edition. Pearson, 2015. С. 182-190. URL: https://fliphtml5.com/lijqd/ixsf/The_practice_of_English_Language_Teaching_%285th_Edition%29_%28Harmer%2C_Jeremy%29_%28z-lib.org%29/ (дата звернення: 26.05.2026).
52. How to teach grammar to high school students. It’s Lit Teaching: веб-сайт. URL: https://itslitteaching.com/how-to-teach-grammar/ (дата звернення: 10.03.2026).
53. Iaburova, O. Teaching communication at lessons of English through building SEL (social and emotional learning) skills. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Слов’янськ, 2020. №12. С. 273–283. URL: http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/206759/206665 (дата звернення: 17.02.2026).
54. Jebur A. B., AL-Azzawi. Group Work Effectiveness in English Language Teaching. Research Gate: website. 2019. 20 p. URL:

https://www.researchgate.net/publication/337925623_Group_Work_Effectiveness_in_English_Language_Teaching (дата звернення: 26.05.2026).

55. Kay S., Jones V., Brayshaw D. Focus 3. Second Edition. Student's Book. Harlow : Pearson Education Limited, 2020. 159 p.
56. Linguahouse.com: веб-сайт. URL: https://www.linguahouse.com/esl-lesson-plans/searchlessons?keywords=seasons+and+m&page=1 (дата звернення: 28.05.2026).
57. Peng C. What Can Teachers Do to Make the Group Work Learning Effective. Research Gate: website. 2019. 15 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/334107839_What_Can_Teachers_Do_to_Make_the_Group_Work_Learning_Effective_-_a_Literature_Review#pfd (дата звернення: 26.05.2026).
58. Rybchynska, A. Development of communication skills through the introduction of interactive teaching methods in English lessons. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Pedagogy and Psychology”. 2023. № 9. С. 9-15. URL: https://pp-msu.com.ua/web/uploads/pdf/Scientific%20Bulletin%20of%20Mukachevo%20State%20University.%20Series%20%E2%80%9CPedagogy%20and%20Psychology%E2%80%9D_2023_Vol.%209,%20No.%202.-9-17.pdf (дата звернення: 17.02.2026).
59. Situmorang M. A. Students’ Perception of Using Group Work in English Class. Journal of English teaching. 2021. P: 280-287. URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1290617.pdf (дата звернення: 26.05.2026).
60. Smith R., Rebolledo P. A Handbook for Exploratory Action Research. British Council. 2018. 110 p.
61. Teaching English. British Council: веб-сайт. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/ (дата звернення: 28.05.2026).
62. Twee: веб-сайт. URL: https://twee.com/links (дата звернення: 28.05.2026).
63. Twinkl: веб-сайт. URL: https://www.twinkl.com/ (дата звернення: 28.05.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Вхідне анкетування «Оцінка сформованості soft skills учнів 10 класів»

Оцініть кожне твердження, де 1 — зовсім не про мене, а 5 — повністю про мене.

1. Комунікабельність

Мені легко знаходити спільну мову з однолітками, а також легко чітко й аргументовано висловити свою думку під час дискусії або виступу перед класом.

2. Командна робота

Мені подобається працювати у команді. У групових проєктах я вмію вислухати думки інших, навіть якщо вони відрізняються від моєї, та знайти компроміс.

3. Критичне мислення

Коли я отримую інформацію з новин чи соцмереж, я перевіряю факти й джерела перед тим, як їй повірити чи поділитися.

4. Креативність та вирішення проблем

Коли я стикаюся з складною або нестандартною задачею, я намагаюся вигадати декілька різних способів її розв'язання.

5. Лідерство

Вчителька дала завдання: взяти участь у креативному заході. Мої однокласники вагаються або не хочуть брати відповідальність, я можу взяти ініціативу на себе та запропонувати план дій

6. Гнучкість та адаптивність

Якщо мої плани раптово змінюються через непередбачувані обставини, я швидко підлаштовуюся та шукаю нові рішення замість того, щоб панікувати.

7. Уявіть ситуацію: У вашій команді під час підготовки шкільного проєкту виник конфлікт — два учасники категорично не згодні щодо фінального вигляду постеру. Ваші дії:

а) Займу сторону того, чия ідея мені подобається більше
б) Залишуся осторонь — нехай самі розбираються, це не мої проблеми
в) Запропоную вислухати аргументи обох сторін і разом знайти компромісний варіант
г) Візьму ініціативу на себе й зроблю все самостійно

8. Уяви ситуацію: Учитель об'єднав вас у групи для виконання складного проєкту. Один із членів твоєї групи постійно мовчить, соромиться висловитися і здається розгубленим, а через обмежений час інші починають нервувати та дратуватися. Як ти вчиниш?

а) Попрошу вчителя перевести цього учня в іншу групу
б) Проігнорую його поведінку й розподілю роботу між тими, хто активний і хоче працювати
в) Викажу своє обурення, бо через чиюсь невпевненість вся команда може отримати низьку оцінку
г) Поцікавлюся, що йому здається складним, і запропоную завдання, яке йому під силу зробити, щоб він відчув підтримку

Додаток Б

Вихідне анкетування «Оцінка розвитку soft skills в учнів 10 класу»

1. Чи відчули ви зміни у своїх уміннях спілкуватися та взаємодіяти з однокласниками після участі в парних і групових завданнях на уроках англійської мови?

а) Так, відчутні зміни.
б) Так, але незначні.
в) Ні, змін не помітив/-ла.
г) Важко відповісти.

2. Наскільки впевненіше ви почуваєтеся зараз, коли потрібно висловити власну думку англійською мовою перед однокласниками?

а) Значно впевненіше, ніж раніше.
б) Трохи впевненіше.
в) Мої відчуття не змінилися.
г) Мені й досі складно висловлюватися перед іншими.

3. Наскільки вам сподобалося виконувати завдання в парах і малих групах порівняно з індивідуальною роботою?

а) Сподобалося трохи більше.
б) Ставлення не змінилося.
в) Індивідуальна робота подобається більше.

4. Чи стали ви краще прислухатися до думок інших учнів і враховувати їх під час спільного виконання завдань?

а) Так, певною мірою.

б) Майже нічого не змінилося.
в) Важко відповісти.

5. Чи почуваєтеся більш упевненими у тому, щоб брати активну участь в обговореннях, пропонувати ідеї або висловлювати власну позицію в групі?

а) Так, почуваюся.
б) Нічого не змінилося.
в) Ні, категорично не хочу брати на себе ініціативу.

6. Наскільки добре вам вдається домовлятися з однокласниками та розподіляти обов'язки під час спільного виконання завдань?

а) Дуже добре.
б) Переважно добре.
в) Іноді виникають труднощі.
г) Мені часто складно домовлятися з іншими.

7. Що ви зробите, якщо під час групової роботи ваша думка не збігається з думкою інших учасників?.....
8. Які зміни у своїй поведінці або вміннях під час спілкування з однокласниками ви помітили після цих уроків?.....

Додаток В

Вправа 3

Джерело: Focus 3 Students' Book p. 20

RUNNING WILD

Chris Stewart and two other British athletes were competing in a 20-kilometre race in Kenya. They hadn't competed in Africa before, but Chris believed that it was important to save energy on a long-distance race so he wasn't running very fast. After three kilometres, he was leading when suddenly, a local runner overtook him at high speed. He knew his rival would get tired later in the race so he didn't speed up – but then he looked round and saw that a large rhinoceros had crashed through the trees next to the road and it was chasing after them …

Додаток Г

Вправа 14

Джерело: enghub.pro / Gues it-speaking game

Додаток Д

Вправа 19

Джерело: linguahouse.com/ Sport Intermediate (B1-B2)

Favourite sport:

Talk about your favourite sport.

- Why do you enjoy it?
- Have you played it before?
- How often do you watch or participate in this sport?

Sports events:

Discuss a memorable sports event you've attended or watched.

- What happened during the event?
- How did you feel about it?
- Would you like to attend similar events in the future?

Sports in school:

Talk about your favourite sport.

- Describe the sports activities you had in your school.
- Which sports did you play?
- Did you enjoy physical education classes? Why or why not?

Fitness routine:

Talk about your fitness routine.

- Do you exercise regularly?
- What types of exercises do you do?
- How do you feel after exercising?

Sports heroes:

Discuss a sports hero or role model you admire.

- Who is this person?
- What makes them special to you?
- Have they inspired you in any way?

Extreme sports:

Share your thoughts on extreme sports.

- Do you find them exciting or risky?
- Would you like to try any extreme sports in the future?
- Why or why not?

Додаток Е

Вправа 20

Джерело: twinkl. com/ Talk Challenge Cards: Sports

Talk about the best team sport.

Think About...

- Why are team sports good?
- Name some team sports.
- Why is this one the best?

Talk about your favourite sports star.

Think About...

- What sport do they play?
- Have they won any awards or done anything impressive?
- Why do you look up to them?

Talk about a sport which is dangerous.

Think About...

- What is the danger?
- Why do people still play it?
- Would you ever try playing it?

Talk about why sports are important.

Think About...

- Why are sports good for us?
- Why do you think sports are so popular?
- Are some sports more important than others?

Talk about why good sportsmanship is important.

Think About...

- What does good sportsmanship look like?
- How can we encourage good sportsmanship?
- Why is sportsmanship important?

Talk about a sport you would love to try.

Think About...

- Which sport would you choose?
- What skills would you need for this sport?
- What equipment would you need?

Talk about sports competitions (like the Olympics or the World Cup in football).

Think About...

- Which sports competitions are you familiar with?
- What would it be like to compete in one of these competitions?
- Are competitions an important part of sport?

Talk about the person you know who is the best at a particular sport.

Think About...

- Which sport do they play?
- Do they play for a particular club/country?
- What would you ask them if you met them?